

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Nr 11

Nov

1944

Pris 50 öre

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

STOCKHOLM

KÄLLAREN DRUVAN
Götgatan 72

LUNCH - MIDDAGAR - SOUPEER
MUSIK DAGLIGEN

PRESSVERKTYG
L. S. THÖRN

Fixturer. Svarvningar. Pressningar.
Massfabrikationer utföras.
Moderna arbetsmetoder! Precision!
Hudiksvallgatan 4 Telefon 31 46 34
STOCKHOLM

KOKS

A.-B. JOHN ENEQUIST
KOL

Stockholm 5 Tel. 67 02 50

Södermalms Slakteri A.-B.
Kött- & Charkuteriaffär

Fabrik och kontor: Hornsgat. 66 B. Tel. Väx. 23 02 50
Försäljningslokaler: Långholmsgatan 12-14, Hornsgatan 66 B. Tel. 23 02 50

John W. Hemlins Mek. Verkstad
Malmskillnadsgatan 34 B
STOCKHOLM

UTFÖR EXPERIMENT OCH ANDRA
FINMEKANISKA ARBETEN

Medlemskap i statsunderstödd
SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa.

ÖSTRA SVERIGES

ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — STOCKHOLM
Tel. 23 09 85

Tryckeri Balder

DAVID BAGARES GATA 5
Telefoner: 20 04 17, 11 45 84, 21 35 20.
Snabb och omsorgsfull expedition.

FURU-, BJÖRK- M Ö B L E R
Största urval i trevliga modeller

A.-B. OTTODAHLIN
Tel. 11 54 56 Sveav. 62 Tel. 10 72 89

IFA ETT NAMN ATT MINNAS

då det gäller porträtt- och interiörfotografering, förstoringar m. m.
Drottninggatan 114 — STOCKHOLM
Telefon 31 19 82

RÖRSTRÖM & C:o

HATT- & MÖSSAFFÄR

Storkyrkobrinken 5, tel. 105365
Specialité: UNIFORMSMÖSSOR

INGENJÖRSFIRMAN
EDWARD LARSSON & C:o
Kungsgatan 44, STOCKHOLM
Tel. 21 17 18, 21 24 33. Tel.-adr.: Larscomp.
Levererar: Transport- o. Sällanläggningar

BETALD ANNONSPLATS

ARBOGA

A.-B. ARBOGAMASKINER

Tel. Arboga 20, 212
Specialitet:
Elektriskt direktdrivna småmaskiner

BODEN

NYA HEMBAGERIET

BODEN
Kungsgatan 19 Rikstelefon 414
Färskt välsmakande kaffebröd
Konfekt och Karameller

Köp handsken i Specialaffären
Dam-, Herr- och Barnhandskar
Väskor, Strumpor, stor sortering
HANDSKMAGASINET
Tel. 12 52 Kungsg 29 Tel. 12 52

Vid behov av KLÄDER
vänd Eder med förtroende till
MATSSON & NÄSLUNDS EFTR.
Skrädderi & Herrekipering
BODEN Telefon 20 98

BJÖRKBOMS
FINBAGERI och **CAFÉ**
Kungsgat. 10 Boden Tel. 598
Rymliga och trevliga lokaler
Beställningar emottagas
Begravningar arrangeras

HEDENBRONS KAFÉ
rekommenderas vid utflykter och promenader
Gott kaffe — Hembakat bröd
Telefon 23 57 — BODEN

HOLMGRENS DAMFRISERING
(EVA HOLM) Kungsgat. 36, 1 tr.
BODEN Tel. 25 14
MODERNA FRISYRER
HÄRVÅRD och SKÖNHETSÅRD
allt efter nyaste metoder

EGONS Livsmedel

Svarthbyvägen 1 Tel. Boden 20 55

GYNNA ANNONSÖRERNA!

BORÄS OCH SÖDRA ÄLVSBOGSLÄN

Målerifirman

BERGSTRAND & GRANEBO

alltid till Eder tjänst.
Verkst. Nygat. 6, tel. 147 42, 130 72, 149 53

ENGLUNDS PLÅT
BLECK- & PLÅTSLAGERI
(KARL ENGLUND)
Sandgrändsgatan 13.
HUMANA PRISER — ALLT I
BRANSCHEN — Telefon 142 55

Borås Elektriska Affär
ÖSTERLÄNGGAT. 21 TEL. 109 38
Försäljer allt inom branschen
Utför allt inom branschen

BORÄS
FABRIKS NEDERLAG
DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

BORÄS EXPORTAFFÄR
Köpare till
Järn- o. Metallskrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— BORÄS —

EKSJÖ

BETALD ANNONSPLATS

ESKILSTUNA

HANSSON & SVENSSON
Byggnadsfirma
Svengrensg. 4, Eskilstuna. Tel. 21 15
Alla slags ny- och ombyggnadsarbeten samt reparationer utföras.
INFORDRA KOSTNADSFÖRSLAG.

A.-B. LUNDIN & LINDBERG
METALLVARUFABRIK
Eskilstuna Telefon 13 64
Husgerådsvävar i koppar och aluminium.
Presentartiklar i tenn.

FELLINGSBRO

BETALD ANNONSPLATS

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

NOV. 1944

Utkommer en
gång i månaden
7:de årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 Postgiro 95 00 11

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

De lungsjukas bostadsfråga löses i Stockholm?

De lungsjukas bostadsfråga är som bekant av en mycket stor betydelse. Den spelar en stor roll först och främst för den lungsjukes egen del; en god och hälsosam bostad är nödvändig för att han eller hon skall kunna bevara sin under sanatorievistelsen mer eller mindre återvunna hälsa. Men det är också ur samhällelig synpunkt nödvändigt att de lungsjukas bostadsfråga blir tillfredsställande löst. Trånga, osunda, mörka och fuktiga bostäder, framförallt städernas slumkvarter, ha i stor utsträckning bidragit till tuberkulosens utbredning. Det ligger därför i samhällets intresse att skydda sig mot den fara som hotar folkhälsan från bostadskvarter, där tuberkulosen har alla förutsättningar att trivas och utbreda sig.

Tyvärr är de lungsjukas bostadsförhållanden långt ifrån tillfredsställande. Av De Lungsjukas Riksförbunds utredning ang. lungsjukas levnadsförhållanden, vilken publicerades föregående år och vilken företogs i form av en enquete bland 3,079 lungsjuka, framgår att endast 61,4 proc. av landsbygdens och 61,2 proc. av städernas uppgiftslämnare jakande besvarat frågan om bostaden av dispensären befunnits tillfredsställande. 8 proc. av landsbygdens och 5,4 proc. av städernas uppgiftslämnare ha meddelat att bostaden av dispensären befunnits otillfredsställande medan 30,6 resp. 33,4 proc. ha lämnat frågan obesvarad, i de flesta fall troligen därför att bostaden icke blivit av dispensären undersökt. Vid en specialundersökning ang. tuberkulösa understödstagares bostadsförhållanden, som verkställdes av fattigvårdsnämndens understödsdelegerade i Stockholm i juni 1939 framgick också, att c:a 20 proc. av klientelens dåvarande bostäder voro för den sjuke olämpliga. Man gör sig säkerligen inte skyldig till någon överdrift om man antager att denna siffra gäller för landet i sin helhet.

Av De Lungsjukas Riksförbunds utredning framgår vidare att av landsbygdens uppgiftslämnare ha 14,5

proc. betecknat bostaden såsom dragig och 26,4 proc. såsom fuktig. Endast 27,2 proc. ha betecknat bostaden, som solig. Motsvarande tal för städerna är 11,8, 5,3 och 35,4 proc. Visserligen ha de rörande dessa förhållanden framställda frågorna uppenbarligen i stor utsträckning av uppgiftslämnarna förbigåtts, men man får dock av siffrorna det intrycket att bostäderna i dessa avseenden äro sämre på landet än i städerna.

Av alla uppgiftslämnarna hade på landsbygden endast 64,7 proc. och i städerna 52,7 proc. eget sovrum. Med hänsyn till olägenheter av skilda slag, som kunna följa av samboende mellan lungsjuka och andra personer, te sig procenttalen för de inneboende höga och procenttalen för dem med eget sovrum låga. Beträffande genomsnittliga antalet boende per rum framgår att boendetätheten i de tre största städerna är något större än i övriga städer, vilka sistnämnda, tagna över ett, ha samma siffra som landsbygden (1,3 per rum). Särskilt höga äro talen för Stockholm, Göteborg och Malmö i fråga om enrumslägenheterna (resp. 1,9, 1,7 och 2 boende per rum.) Landsbygden har högre genomsnittstal än samtliga städer, tagna över ett, vad angår två- och trerumslägenheterna. — Om man, såsom plägar ske, utgår från att trångboddhet är för handen först då en lägenhet bebos av flera än två personer per rum och om man vidare bedömer förhållandena utan hänsyn till uppgiftslämnarnas sjukdom, kan man icke göra gällande, att uppgiftslämnarna såsom regel varit trångbodda. Tager man åter, som sig bör, sjukdomen i betraktande, torde siffrorna få anses vittna om en för både de lungsjuka och de med dem samboende betänklig brist på utrymme i bostäderna.

*

Frågan är nu den: Hur skall de lungsjukas bostadsfråga kunna lösas på ett för såväl den lungsjuke som för samhället tillfredsställande sätt? Det är många faktorer, såväl ekonomiska som sociala, man härvid-

lag har att räkna med. Särskilt när det gäller landsbygden möter stora svårigheter, inte minst beträffande de ensamboende, ogifta lungsjuka.

När det gäller städerna däremot har man större möjligheter. Detta framgår av en plan för lösande av de lungsjukas i Stockholm bostadsfråga, vilken uppgjorts av Stockholms stads tuberkulosbyrå och som tillställts Hälsovårdsnämnden i Stockholm. Planen har tillkommit med anledning av en motion till Stockholms stadsfullmäktige (1941) av fru Thora Johansson m. fl. om en utredning för att anskaffa bostäder åt tuberkulösa vid deras utskrivning från sanatorier och vilohem. Hälsovårdsnämnden har i princip uttalat sig för planen ifråga men återremitterat densamma till Tuberkulosbyrån för vidare utredning.

De förslag, som sålunda framställts av Tuberkulosbyrån äro inte blott intressanta; de måste anses utgöra en plan till en fullt tillfredsställande lösning av bostadsfrågan för de lungsjuka i Stockholm. Planen borde därför kunna rekommenderas som ett mönster när det gäller ordnandet av bostäder för de lungsjuka i landet i dess helhet. Den skall i korthet refereras här.

Tuberkulosbyrån framhåller sålunda, att *för familjer med barn* där familjemedlem lider av långvarig, smittsam tuberkulos, är *småstugan lämplig som bostadstyp*. Dessa familjer böra under inga förhållanden ha bostad i s. k. barnrikehus. Småstugor för sådana familjer böra uppföras i stadens ytterområden, varvid barnrika miljöer böra undvikas. Av psykologiska skäl böra dessa stugor spridas över större områden, då de, placerade inom ett begränsat område, lätt skulle kunna få beteckningen lungsotskolonier. Småstugans hygieniska standard måste vara hög. Genom anordnande av verkstadsrum i stugans källare beredes den sjuke möjlighet till hemarbete av lämpligt slag. Växtodling på till stugan hörande tomt är t. ex. en annan sysselsättning, som bör beredas den sjuke.

För *ensamstående, smittoförande personer*, som tillfälligt sakna bostad och som på grund av sin sjukdom ej kunna placeras i den öppna hyresmarknaden, bör ett ev. två särskilda bostadshus stå till förfogande. I detta hus skola de sjuka kunna intaga sina måltider, ha tillgång till samlingslokaler med läs- och skrivrum samt mindre reparationsverkstäder för sömnad, skomakeri, snickeri o. d. Behovet av platser beräknas till cirka 15 för kvinnor samt 30 för män.

För att å bostadsmarknaden kunna utplacera *ensamstående, smittoförande personer*, som tillfälligt beretts bostad, bör av staden eller under dess medverkan uppföras *hus av typen "ungkarlshus" med enrumslägenheter*. Av liknande psykologiska skäl, som i det tidigare anförts i fråga om placeringen av småstugor för familjer med barn, böra hyresgästerna i dessa "ung-

"Sako" uppvaktar om konvalescenthem och kuratorer

Föreningen för sanatoriekonvalescenter i Stockholms norra förorter hos förvaltningsutskottets ordf.

Sako, föreningen för sanatoriekonvalescenter i Stockholms norra förorter, ha vid en uppvaktning hos förvaltningsutskottets ordförande F. W. Thun begärt skyndsamt utredning om behovet av konvalescenthem med yrkesutbildning, samt tillställande av sociala kuratorer för lungsjuka i Stockholms län.

I motiveringen framhåller deputationen medicinalstyrelsens yttrande betr. den kommande stora skärmbildsundersökning av rikets hela befolkning, varvid det beräknas att 16,000 nyupptäckta tuberkulossjuka skall behöva tagas in på vårdanstalt. Genom att landstinget bygger ett konvalescenthem med s. k. B-platser, kunde man nedbringa antalet A-platser (för nya fall och svårt sjuka). Det hemställes att en representant för föreningen måtte få delta i utredningen. Den skrivelse, som överlämnades, är undertecknad av Bertil Forsström och Lennart Malmqvist, Sundbyberg, med instämmande av Väsby sanatoriums understödsförening, Ivar Eriksson, Patienternas understödsförening vid länssanatoriet, Uttran, A. E. Gillberg, Sigtunaortens konvalescentförening, Knivsta, Carl R. Pettersson, stadsläkaren O. Karlén, Sundbyberg, och stadsläkaren Tage Lindö, Solna.

karlshus" ej enbart vara tuberkulossjuka personer utan även andra, vilkas ålder dock ej bör understiga 30 år. Husets hygieniska standard bör vara hög. Hyresgäst skall äga tillgång till badrum och kokvrå. Lägenhet skall vara utrustad med kokskåp och dusch, och i hyresgästs förmåner skall ingå fri möbelinredning i standardutförande, fria sängkläder, linne, gas och elektriskt ljus. Hyreskontroll skall vara anordnad.

Familjer med barn, där icke smittosam tuberkulos finnes, böra tillhandahållas bostäder av så hög, hygienisk kvalitet, att risk för försämring av den eller de sjuka familjemedlemmarnas tillstånd på grund av bostadens beskaffenhet icke föreligger. Sådana familjer böra därför med förtur beredas bostäder i stadens barnrike och subventionshus.

För *ensamstående, icke smittsamma tuberkulossjuka personer* böra bostäder om ett rum tillhandahållas i hus, som uppföras med understöd av allmänna medel. A.B. Svenska Bostäder och A.B. Stockholms hem ha redan uppfört eller ha under uppförande bostadshus, där ett antal bostadsenheter av lämplig typ genom tuberkulosbyråns förmedling kan tillhandahållas denna kategori av lungsjuka personer.

VÅRBYS FLITIGA FINGRAR

väver, syr, broderar
och knypplar

Välordnad arbetsterapi på Vårby Konvalescenthem

Frågan om en lämplig arbetsterapi på sanatorier och konvalescenthem har under de senaste åren ägnats stort intresse från såväl läkares som patienters sida. Som bekant har den arbetsterapi, som hittills tillämpats på landets sanatorier lämnat mycket övrigt att önska; den principen har alltför ofta tillämpats när det gällt att sysselsätta patienterna, att anstaltens intressen i första hand, ja, uteslutande tillgodosetts. Sålunda ha de kvinnliga patienterna sysselsatts med handräkningsarbete såsom dukning, städning, märkning av sjukhusets linne o. s. v., och de manliga i stor utsträckning med s. k. trädgårds- och parkarbete, d. v. s. röjning och städning utomhus.

I sitt utlåtande över Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos utredning ang. förbättrad tuberkuloseftervård — vari även arbetsterapi behandlas — framhöll De Lungsjukas Riksförbund den stora betydelsen av en för patienterna lämplig och nyttig sysselsättning under sanatorievistelsen, vilken borde läggas så att man inriktade sig på att bibringa patienterna sådana kunskaper och färdigheter, som de ha nytta av efter sanatorievistelsen. Arbetsterapi borde med andra ord innebära en förberedande yrkesutbildning.

Om arbetsterapi är nyttig, ja, nödvändig, vid sanatorierna är den det i än högre grad vid konvalescenthemmen, där patienternas hälsotillstånd är sådant att sysselsättning kan ifrågakomma för alla. Här gäller också i än högre grad än vid sanatorierna att tiden gärna blir alltför lång utan sysselsättning, att det psykiska välbefinnandet ökar om man har något att sysselsätta sig med och intressera sig för.

Detta har man också insett vid Vårby Konvalescenthem, som är Stockholms stads konvalescenthem för kvinnor och där undervisning i sömnad och handarbete pågått sedan 1941. Här har man haft synnerligen goda erfarenheter av den arbetsterapi som sålunda anordnats, och att undervisningen slagit väl ut därom hade vi för en tid sedan tillfälle att övertyga oss då vi tillsammans med överläkaren vid tuberkulosbyrån, dr. Carl Gentz och sociala kuratorn vid byrån,

Överst: Vårby Konvalescenthem ligger inbäddat i lummig grönska. Ovan: Syster Hildegard, som har otvetydig konstnärlig begåvning, undervisar i handarbete, vävning, knyppling, halmslöjd m. m. Lampskrämen t. h. har hon själv dekorerat. Mönstret har åstadkommit genom att pressade blommor och blad klistrats på pergament — lika vackert som originellt!

Dagrummet är inrett med en vacker björkmöbel, piano, radio m. m. och därifrån har man en vacker utsikt över Mälaren.

Sovrummen äro hållna i glada, ljusa färger, stora och luftiga.

Sådana här trevliga och nyttiga saker kan man tillverka av halm.

Flickorna på Vårby äro också husliga. Inte mindre än 1,000 kg. äpplen har man i år konserverat eller gjort äppelmos av.

Karin Gejrot besökte Vårby vackra slott, där konvalescenthemmet är inrymt.

Vårby är sannerligen en idyll där det ligger inbäddat i sensommarens lummiga grönska vid en leende Mälarvik. Det är knappast möjligt att upptäcka byggnaden förrän man är den in på knutarna, så lummigt och tätt med skog är det. En gammal allé för upp till herrgårdsbyggnaden, som lyser i gulvit färg med cementgrå sockel. Byggnadens raka, rena linjer gör att man känner det vilsamt att betrakta huset. Ingenting irriterar, allt är lugnt och stilla och det är också meningen på ett sådant ställe, där patienter, som äro på bättringsvägen, i lugn och ro skola återvinna hälsa och krafter.

Här måste man trivas, och patienterna trivs också, det märker man så snart man genom den stora verandan kommer in

i matsalen, där frukosten just serveras — som vanligt god och närande husmanskost. På ena sidan om matsalen ligger dagrummet. Det har en möbel i mörk björk med en vacker soffa i Karl-Johansstil och stort bord i samma stil. All möblering har skett med tanke på att Vårby skall vara ett hem. Ingenting ger påminnelse om anstalt, som förr var vanligt, även när det gällde vårdhem av denna typ.

I våningen en trappa upp äro tio patientrum belägna, varjämte ett par rum inretts i en gårdsflygel. De äro hållna i glada färger och samtliga rum ha radio.

I ett rum till höger om matsalen har man ordnat en utställning av allahanda vackra ting, som förfärdigats av patienterna. Här ser man klädningar, stickade koftor och jumpers, vackra broderade dukar, kuddar och vävda arbeten, knypplade

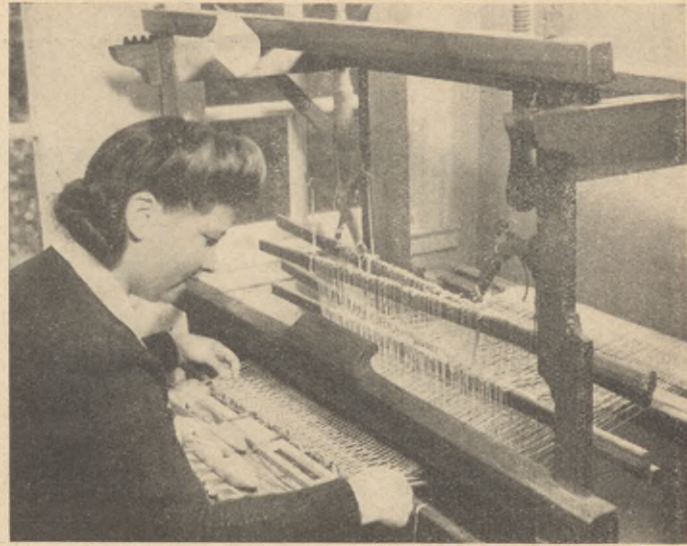
Patienterna få sy klädningar åt sig själva. Här avprovas den färdiga creationen.

Här en bild från den improviserade utställningen. Fr. v. kuratör vid Stockholms Tuberkulosbyrå Karin Gejrot, syster Hildegard och fru Vestman, som här får lära sig knyppla.

och virkade spetsar, vackra och lustiga saker, förfärdigade av halm. Över den väl ordnade expositionen har hemmets speciella konstnärinna, fröken Vestman, som i "det civila" sysslar med kart- och maskinritning textat: "Vårby's flitiga fingrar" och sedan står det på olika anslag — stickar, syr, knypplar, väver etc.

Undervisningen ledes av syster Hildegard, som ger oss en närmare inblick i arbetet på Vårby. Syster Hildegard, som själv har en utpräglad konstnärlig begåvning, talar om att

Fru Nyholm är estniska och väver här med garn av ull, som hon haft med sig från sitt hemland.

Överläkaren vid Tuberkulosbyrån, dr. Gentz, och hemmets föreståndarinna, syster Märta.

hon med gott resultat lyckats intressera patienterna för finare handarbeten. Man sysselsätter sig sålunda med sådana finesser som hälsöm, tambursöm, näversöm, plattsöm, myrgång, schattérsöm, korssöm, pinnspets, knyppling m. m. Därtill syr patienterna klädningar och andra plagg åt sig själva och sysslar även med vävad och halmslöjd. Det är ett roligt arbete detta, säger syster Hildegard, patienterna äro synnerligen intresserade och glada åt vad de få lära sig.

Hemmets föreståndarinna, syster Märta, intygar också

Två nya upprörande kvacksalveriaffärer

Lungsjuka i Göteborg och Västerås behandlade av homeopater

Skärpt lag mot kvacksalveriet av behovet påkallad

En göteborgshomeopat, Wiktor Rylén, har av förste stads-läkaren dr Gösta Göthlin anmälts för polisen för att han behandlat en lungsjuk charkuteriarbetare för lindrig astma och därigenom äventyrat såväl den sjukas eget liv som andras hälsa. Rylén har redan tidigare avtjänat två månaders fängelsestraff för obehörigt utövande av läkareyrket.

Rylén hade kommit i kontakt med den sjuke i november förra året. Vid en första ytlig undersökning ansåg Rylén sig kunna konstatera att patienten endast led av en lindrig form av astma och att han lätt kunde botas. Han skulle endast taga in en homeopatisk medicin, som Rylén ordinerade, akta sig för mjölk och socker samt vidare inte intaga sängen så länge temperaturen inte överskred 38 grader. Och dessutom skulle han inte bry sig om att söka annan läkare.

Den sjuke försökte följa denna ordination men snart kände han sig mattare och måste sluta sin anställning som charkuteriarbetare. I februari uppsökte han dr Ljungqvist i Kungälv, som konstaterade lungtuberkulos och förordnade om intagande av patienten på sanatorium.

Dr Göthlin konstaterar att ordinationen, som dessutom omfattade stora doser jodsalter för invärtes bruk, står i bjärt kontrast till de principer, enligt vilka lungtuberkulos bör behandlas. Behandlingen har varit ägnad att nedsätta patientens motståndskraft mot sjukdomen och Rylén har i varje fall genom sin okunnighet i medicinska ting fördröjt ställandet av en riktig diagnos och härmed också påbörjandet av en riktig behandling av den sjuke. Vidare har denne, som har tuberkelbaciller i upphostningen och som säkerligen under en längre tid lidit av en för omgivningen smittsam tuberkulosform, utan kontroll fått fortsätta sitt arbete i ett livsmedelsyrke. Till sist har Rylén även, troligen för att verka vederhäftigare, undertecknat sina intyg som "Praktiserande läkare", vilket står i strid mot gällande förordningar.

Rylén vill inte bestrida att han behandlat den sjuke för lindrig astma men anser att denne då inte varit lungsjuk. Att han undertecknat intygen som praktiserande läkare har endast avsett att slå fast att han bedreve läkarepraktik, inte att han vore legitimerad läkare. Han berättar att han här i Göteborg bedrivit sin verksamhet ända sedan han våren 1941 frigavs från Härlanda efter att ha avtjänat straff för obehörig läkareverksamhet. Han har varit flitigt anlitad och ofta haft ett 30-tal patienter om dagen.

Västeråshomeopaten åtalas för vållande till annans död.

En homeopat från Västerås har stått åtalad vid tinget i Lindesberg för kvacksalveri. Vid mottagningar i Kopparberg hade han vid två olika tillfällen behandlat en Ljusnarsbergsbo, vilken lidit av långt framskriden lungtuberkulos. Patienten avled senare på Ljusnarsbergs sjukstuga. Under handläggningens gång utökade åklagaren, landsfiskal Knut Hofberg, ansvarsyrkandena till att omfatta vållande till annans död.

Anmälan hade ingivits av provinsialläkaren i Kopparbergs distrikt, vilken också intygade att den avlidne, då han behandlades av homeopaten, lidit av långt framskriden dubbelsidig lungtuberkulos.

Svaranden erkände att den avlidne vid två olika tillfällen uppsökt honom och då även blivit undersökt. Han förnekade dock att han sagt åt patienten att han lidit av tuberkulos eller behandlat honom för denna sjukdom. På domarens fråga uppgav han, att han knappast haft skäl misstänka att mannen lidit av lungtuberkulos. Den enda undersökning som företagits var att en ögondiagnos gjorts. Därvid hade fastställts att patienten led av högt blodtryck, huvudvärk och åderförkalkning. Av diagnosen hade också framgått att patientens bröst "inte var så riktigt bra". Att det skulle vara fråga om lungtuberkulos hade han dock inte på något sätt misstänkt, utan hade funnit att man haft att göra med en luftrörskatarr.

*

Vore det inte på tiden att man fick en effektiv lagstiftning mot kvacksalveriet i Sverige? Visserligen kan en kvacksalvare åtalas och straffas om han behandlar fall av kräfta och tuberkulos, men vad hjälper det den sjuke, då skadan redan är skedd? Vad som behövs är en lag, som förhindrar kvacksalvare, kloka gubbar och gummor och andra "undergörare" att öppet annonsera och hålla sina mottagningar.

I Socialdepartementet ligger sedan ett par år tillbaka ett av Medicinalstyrelsen avgivet förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten m. m. Detta förslag innebär bl. a. förbud för kvacksalvare att resa omkring i landet och att annonsera sina mottagningar. Om en dylik lag kunde komma till stånd vore mycket vunnit.

att den arbetsterapi, som tillämpas på Vårby, slagit mycket väl ut. Trivseln har blivit en annan bland patienterna, man kan inte nog understryka arbetsterapiens stora betydelse. Tyvärr lägger ekonomin emellertid vissa hinder i vägen för vårt arbete, ty vi ha inga anslag till material. Vi skulle önska att vi hade medel till inköp av vävgarn och handarbeten; de kosta ju en del pengar.

F. n. ställer föreningen Solrosen dylikt material till vårt förfogande, och de färdiga handarbetena försäljas sedan på för-

eningens bazar. Som lön för sitt arbete att utföra dessa broderier o. d. få patienterna tyg att sy sig klädningar av.

Dr. Gentz instämmer varmt i dessa önskemål. Det skulle ha en stor betydelse om Vårby kunde få t. ex. ett kommunalt anslag för ändamålet. Man skulle sedan kunna tänka sig att anordna en bazar, där man finge avsättning för de vackra saker, som patienterna åstadkommit.

Idén är utmärkt och borde realiseras.

Valfrid Spångberg:

Sanatorieliv i Mörsil och Davos för 50 år sedan

Ur Valfrid Spångbergs bok "Mina femti journalistår" återges här nedan med författarens tillstånd det intressanta avsnitt, som skildrar livet på sanatorium i Mörsil och i Davos för 50 år sedan.

Redaktör Valfrid Spångberg.

Sommaren 1891 öppnades i Mörsil det första svenska sanatoriet för bröstsjuka. Dittills hade de, som behövde sanatorievård, varit hänvisade till Norge, Tyskland eller Schweiz. Det var naturligtvis inte många, som kunde komma dit, och för övrigt inte heller till Mörsil. Hundrafemti kronor i månaden var mycket pengar på den tiden, och resan tog ett par dygn från Stockholm. De resultat, som uppnåddes, voro inte heller mycket att göra sig besvär för. Av de femton patienter, som tillbragte vintersäsongen 1892—93 i Mörsil, dogo sju däruppe eller fördes döende därifrån, och av de övriga åtta ströko sex med snart därpå. Då enligt en vid denna tid ofta återopad tysk obduktionsstatistik var tredje människa hade tuberkulos men endast var sjunde dog därav, var detta en abnorm porportion även för ett sanatorium. Förklaringen var den, att de flesta gingo och hankade med sjukdomen, tills den nått så långt, att ingenting halp. Av de två, som ännu befinna sig i livet, är jag den ene.

Mörsils sanatorium förestods redan då av dr Torkel Horney, som förde spiran med mjuk hand. Det hade nog inte skadat, om den varit litet hårdare. Den blev det sedan. De sjuka voro som skolungar, vilka begagnade varje tillfälle att fuska sig ifrån åliggandena. I stället för att tillbringa så mycket som möjligt av tiden i friska luften höllo många sig mest på sina rum, även då de inte voro sämre, än att de mycket väl skulle ha kunnat vara ute. Ej heller i övrigt iakttogos de förhållningsregler, som gävos. Man gjorde, som man själv tyckte, även då man tyckte dumt. De flesta voro ungdomar i tjugooårsåldern. Själva var Horney ett par och trettio, en frisk och kraftig man, vilken med sitt goda humör och sitt hurtiga väsen spred en fläkt av hälsa och liv omkring sig, som fick ersätta, vad som brast i regimen.

Det kunde minsann behövas, ty det var ett liv i dödens skugga. När man på morgnarna frågade efter de frånvarande kamraterna, hände det flera gånger, att man fick till svar, att han "dog i natt", och när någon reste, visste man ofta, att han nätt och jämt skulle hinna hem. Efter hand vande man sig därvid och upphörde att lägga det hårdare på sinnet. Somliga hoppades in i det sista, och fortforo, tills de slocknade, att spekulera över, hur de skulle ha det, när de blevo friska. Andra hade gett upp och sågo medlidsamt på alla, som inrättade sig för att leva. Men det var undan-

tag. De flesta sökte uppmuntra varann, även om de för egen del visste, vad som väntade. Underbar var en Sundsvallspojke med tuberkler inte bara i lungorna, utan lite varstans i kroppen. Fast han för det mesta låg till sängs och hade fullt klart för sig, att han ej hade någon utsikt att bli frisk eller ens att kunna leva någon längre tid, var han glad som en speleman, sjöng och visslade och muntrade upp alla omkring sig. Andra blevo retliga och brusade upp för ingenting. Påfallande var, hur snabbt man åldrades. Tjugooåringar sågo ut, som de varit trettio och hade även i sitt väsen något gammalt, om också inte alltid så förståndigt. Ehuru döden stod på lur för att knäppa dem, som kommo inom skothåll, iaktogs ingen vidare försiktighet. På julbjudningarna tog man sig till och med en svängom och på skidturer och slädfärder rullade man som nystan i drivorna.

Det var en ovanligt kall vinter. Ett par gånger visade termometern fyrtio grader under fryspunkten. Trettio förekom alltemellanåt. När man vaknade om morgnarna, var vattent ofta bottenfruset i karaffinen. Det sovs i allmänhet för halvöppet fönster. När det var under trettio grader, räknades det för blidväder. Jag hade fått låna en vargskinnspäls och var ej inne oftare än jag åt eller sov. Man blev som en poilu. När man kom in i ett varmt rum med stängda fönster, hade man svårt att andas. Även det förtroliga umgänget med döden erbjöd vissa likheter. Om stjärnsmällen kommer utifrån eller inifrån, kvittar.

I maj drogo de flesta återstående uppåt Åre, och Mörsil fick ny uppsättning till sommaren. Det var skönt att komma bort från det beklämmande intrycket av umgänget med idel sjuka och slippa se evigt samma fjällrygg. I Åre mottogos inga andra sjuka än de, som kunde gälla för friska. Där fanns inga hotell, utan man åt på järnvägsrestaurangen, där det för skäligt pris hölls ett utmärkt bord, och bodde i stugorna däromkring eller på Totten. Man klättrade omkring i backarna, höll siesta på platån eller Hummeln, dit det ännu inte fanns någon bana utan endast en smal gångstig, och tränade för promenaden upp till toppen av Skutan längre fram på sommaren, när snön smält däruppe. Vid midsommar låg den ännu ganska djup. De, som ville strapasera, begåvo sig till Snasahögarna och Syltopparna.

För att få se det riktiga högfjället gjorde vi några stycken

Davos.

med skjuts från Duved en färd till Skalstugan, sista gästgivaregården på svenska sidan gränsen, när man far den gamla Jämtlandsvägen till Norge. Ingen av oss hade varit så högt förut, och den ödsliga fjällvärldens storhet tog oss starkt. Luften var så lätt att andas och så stimulerande, att vi tilltrorde oss vad som helst. Under våra strövtåg i trakten kommo vi till en liten fjällsjö. Vid stranden låg en segelbåt, som man fick hyra. Vi riggade fartyget och gävo oss ut. En av sällskapet påstod sig vara segelkunnig. Men det visade sig snart, att vi voro lika stora stympare allihop. Det blåste ilsket. Med knapp nöd lyckades vi få ned seglen och hindra en kapsejsning, men däremot icke att båten som ett nötskal kastades mot klipporna på andra stranden. Det gick på några minuter. Den höll visserligen, men det tog oss ett par timmar att med årorna kajka tillbaka över sjön. Det skulle ju inte ha betytt något annars, men för tre bröstsjuka, av vilka två haft flera lungblödningar, var det ett allvarligt äventyr och mera tur än förtjänst, att det slutade lyckligt. Dagen därpå hade vi föresatt oss att besöka ett lappläger, som uppehöll sig en bit därifrån med sin renhjord. Men när vi kommo fram till lägret, var renhjorden ute på bete. Vi andra resignerade, men Hans Cavallin gav sig inte, utan satte i väg ensam. När han sent på kvällen återvände, hade han varit på marsch i sex timmar, gått vilse och måst vada över bergbäckar, var genomblöt av svett och vatten, som gått honom till midjan, och — illa sjuk, som han var — ganska slut, men stursk över sin renhjord, som han fått se på nära håll, medan vi endast uppfångat en skymt av den på ett snöfält i fjärran. Det var en frisk vilja, lundastudent av Bengt Lidforss' årgång, son till lexikografenprofessorn, ett skarpt huvud, skicklig jurist med litterära intressen, gjorde de första Kiplingöversättningarna till svenska. Död 1903.

Den hälsa jag återvunnit i Jämtlandsfjällen stod inte bi mer än ett par år. Hösten 1895 måste jag bättra på den. Sedan dess har den hållit nu snart i femtio år. För att pröva något nytt styrde jag den gången färden söderut, först till Meran i Tyrolen där jag mötte Cavallin, sedan med honom

till Davos i Schweiz. Helst skulle vi ha velat stanna i Meran, där druvskörden gick på som bäst och den hänförande naturen gjorde det till en lust att leva. Men läkarna hade ålagt oss Davos. I snabb stigning slingrar sig järnvägen upp för Graubündens alper. Vid varannan kurva skjuter en ny bergstopp upp vid horisonten. Den, som första gången ser högfjäll, glömmer alla krämpor och skattar sig nästan lycklig att ha tvingats till denna färd, som tycks vara en lustresa i stället för en dyster rymning undan döden. Han känner sig frisk och stark, andas lättare än någonsin, där han sökt sig ut på vagnens plattform, för att bättre se hur viderna växa, och i riktigt djupa drag kunna andas in denna härliga, tunna luft. Lustfärdsstämningen vek, när tåget gled in på bangården i Davos-Platz och blicken föll på de små grå sammangyttrade husen med deras balkonger, och välbekanta liggstolar, och den återvände ej, när man kom ut på gatorna, grå och smutsiga, innan snön ännu fallit, fast husen där voro större, balkongerna och liggstolarna så många fler. Den återvände ej förrän den vårdag fem månader senare, då jag for därifrån. Men fångslande var det att iakttaga, hur livet utvecklade sig i ett samhälle, som byggts upp av bröstsjuka för bröstsjuka, och där det knappt fanns en frisk människa, från de tjugo läkarna till de femtio eller fler pensionats-, hotell- och butiksägarna med deras personal på hundratals personer, ett Cosmopolis, dit folk samlats från världens alla kanter för att andas hälsa: brunbrända sydamerikanare, ryssar ända från Sibirien, gula asiater och svarta afrikaner, greker och turkar, italienare, spanjorer och portugiser, tyskar och skandinaver, fransmän och engelsmän, folk av alla åldrar och levnadsställningar, lynnen och sysselsättningar, en skara på drygt tio tusen personer. Hur funno de sig till rätta med varann och det ärende, som fört dem samman?

Mest hela den bofasta befolkningen hade också kommit dit för att sköta sin hälsa en tid och sedan återvända var och en till sitt, men bergtagits av fruktan att inte tåla vid låglandsluften, skaffat sig någon sysselsättning, öppnat en liten affär eller ett pensionat eller fått någon anställning, gift sig och slagit rot. Den äldste i laget, en kärngubbe i 70-årsåldern hade varit där sedan 1860-talet, då Davos var en bergsby, som inte skilde sig från övriga schweiziska bergsbyar annat än genom att solen sken där mer än eljest och att klipporna stängde blåsten ute, så att luften var mild och skön att leva i.

Mellan kurgästerna och de bofasta fanns ingen annan gemenskap, än att de förra köpte sina varor i de senares affärer och bodde i deras pensionat eller anlätade dem som läkare, sjukvårdare eller betjäning. De bofasta hade sitt arbete att sköta, och kurgästerna sin hälsa. I allmänhet skötte nog de förra sin bättre under arbetet, som hindrade många tillfällen till synd, än de senare i sitt dagdriveri, som lockade till allehanda utsvävningar. Även bland dem fanns det väl en och annan, som sökte ta sig något för. I Hans Cavallins liggstol utfördes 1896 de första svenska Kiplingöversättningarna, och några år förut hade Verner von Heidenstam och Oscar Levertin som kurgäster i Davos lancerat det litterära 90-talet. En engelsk författarinna, Beatrice Harraden, hade skrivit en Davosroman om "Skepp, som mötas i natten". Ett och annat hade gått till tidningarna och mycket förmodligen hamnat i skrivbordslådorna. Vetenskapsmän, som nödgats avbryta sina arbeten, sökte ta upp dem igen, men hade svårt att anskaffa och hantera det er-

(Forts. å sid. 27)

Var oraklet i Delfi en spioncentral?

ANTIKENS T. T.

Var oraklet i Delfi och Cumae organiserad storsvindler, eller skall man kalla dem spioncentraler eller nyhetsbyråer? Hur än historiens dom faller, så är det ett faktum att oraklet hade både "hallåmän", "reporters" och "notischefer". — Underjordiska talrör ledde till världens första högtalare och på den vägen spred prästerna sin noga planerade förkunnelse, vilket avslöjas i denna artikel.

Den romerske skalden Vergilius har besjungit orakelundren i Delfi och Cumae, på sin tid. Cumae, som var den största grekiska kolonin på romersk mark under antiken, var icke mindre berömd som vallfartsort än Delfi, och dess orakel stod på höjden av glans och berömmelse för omkring 2500 år sedan.

I dessa vallfartsorters tempellundar stod kungar och folk och lyssnade andäktigt till vad man skulle kunna kalla världens första högtalare. Här fick de av gudabildernas egen mun svaret på sina mer eller mindre viktiga frågor rörande framtiden och som erkänsla offrade de guld och smycken, fältens gröda och vingårdens produkter åt gudarna. Härigenom fick prästerna riklig lön för sin möda och för uppfinningen av det sinrika system, som möjliggjorde för statyerna att lämna svar rörande framtidens hemligheter.

För ett tiotal år sedan avslöjades detta system av arkeologernas spadar; under Apollotemplet i Cumae utgrävdes ett välkonstruerat system av talskärmar och talrör, som från underjorden, d. v. s. templets källare, ledde upp till de ihålliga statyerna i tempellunden. Här nere i underjorden arbetade "hallåmännen" och lämnade de orakelsvar, som ofta gjorde skäl för sitt namn: att vara mång- och svårtydda för att inte utsätta oraklet för risken att spå falskt.

Det vore dock oriktigt att anta att alla orakelsvaren baserades på rena gissningar — dylika kunde tillgripas, då det gällde enkelt folk, och då frågaren var nyfiken på exempelvis om ett väntat barn skulle bli en pojke eller flicka — men då en kung, en fältherre eller statsman rådfrågade oraklet, ställdes krav på att svaret skulle vara korrekt ty i dylika fall kunde det kontrolleras. Då gällde det för oraklet, d. v. s. prästerna, att vara synnerligen välunderrättade. Och det var de förvisso också.

Liksom tidningar och nyhetsbyråer i vår tid har ett välorganiserat underrättelse-system, hade antikens orakeltemple — och då särskilt de i Delfi och Cumae — en hel medarbetarstab spridd över det väldiga område, från vilket deras klientel i massor vallfärdade till templet. Överallt var dessa hemliga kunskapare i verksamhet, antecknade allt av vikt och sände regelbundna rapporter till oraklen. Deras verksamhet var dock mera hemlig än vad nutidens korrespondenters är, ty de var spioner, utövande en verksamhet, som nu närmast motsvaras av den hemliga diplomatin och politiska polisen. Även den tiden hade sina

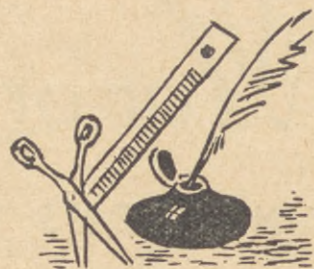

sköna, unga damer, föregångare till en Mata Hari och hennes likar, som förstod att avlocka statsmän och fältherrar deras allra innersta tankar och planer.

En kung, statsman eller fältherre kunde icke göra orakeltemplet ett besök utan att detta var bekant månader i förväg. Då prästerna fick underrättelse om det tillämnade besöket, hade de god tid att sammanställa sitt tidigare material och komplettera detta med i hast införskaffade aktuella nyheter. Oraklen kunde därför ofta ge svar på frågor av statsviktig karaktär, visste om den ena eller andra fältherren tänkte svika sin plikt mot härskaren, om hur

Litteratur

NYA BÖCKER

PETER WILLIAM NISSER: DET GLÖDANDE TORNET. Albert Bonniers förlag. Pris 6:75. Uppslaget till sin nya roman säger sig Peter Nisser ha fått från en spansk krigsinvalid som han träffat i Paris. På hans berättelse har han uppbyggt denna roman från spanska inbördeskriget. Svensken Gustav, en schweizisk bonde och en blind mulatt är huvudpersonerna i denna av bloddrypande händelser och spöklik tragedi fyllda roman. Nisser hör till dem som fascinerar av vår tids våldshändelser: det ligger inget egendomligt däri. Han är en driven stilist, men fortfarande går han helt i ledband hos de moderna amerikanska författarna. Steinbeck och Hemingway är framför andra hans läromästare. Man önskade att denne begåvde unge författare snart skulle välja självständigare vägar.

SVEN BERGSTRÖM: FJÄRRAN ÄR HAVETS RAND. Albert Bonniers förlag. Pris 8:50. Denna roman av en debuterande svensk författare väcker avgjort intresse, allrahelst då man erfar att det är ett verk av en endast tjugotreårig man. Det är en s. k. ockupationsroman, och miljön är Grekland under den tyska bajonettvåldets tid. Dess huvudtema är den erotiska passionen. Bokens huvudperson är en tysk löjtnant, Schöppfer, inte just något ljushuvud, en tysk militär som alla andra i ockupationstruppernas kadrer. Mot honom ställes en grekisk studentska, och löjtnanten får den ohyggliga ordern att avliva henne för sabotage. Vad som tilldrar sig det största intresset i denna roman är den säkerhet varmed passionens feberkurvor registreras. Och själva miljöskildringen förefaller mycket trovärdig. Den ångestladdade atmosfären meddelar sitt tryck till läsaren. Det är en åtminstone till största delen suggestiv berättelse. En lovande debut.

BÖRJE VESLEN: ENTR'ACTE. Med 20 originallitografier av författaren. Stockholm 1944. Börje Veslens namn har man mer än en gång mött i samband med noveller, som hämtat sitt motiv från livet på sjön eller — allra oftast och kanske allra helst — från artisternas Paris, bistroernas och ateljéernas

andan i armén var, om fiendens planer eller anslag mot en politikers liv var å bane etc.

Ju högre den frågande stod på den sociala rangskalan, ju noggrannare måste prästerna vara med svaret och desto lättare var det också att låta oraklet svara "rätt". Om det förstas passade prästernas hemliga politik! För det enkla folket var det inte så noga med gissningarna, men även i fråga om dem hade prästerna gott reda på sig. Under de dagar det dröjde, innan oraklet fann det lämpligt att lämna svaret, bodde pilgrimen nämligen i den templet närbelägna stadens härbärgen, vars innehavare stod i prästernas sold — ofta ägde templet härbärgena — och det var då ju lätt för prästerna att få ganska säkra underrättelser om den frågande och hans eller hennes förhållanden och förväntningar.

Montmartre eller Montparnasse. Börje Veslen är en ivrig beundrare av städernas stad: kanske trivs han aldrig bättre än en skymningsstund på Dôme. Nu har han samlat några av sina berättelser till en vacker, en sällsynt vacker volym, illustrerad med originallitografier av hans förfarna hand. Det är en bok som bereder stor ögonfröjd och en stunds angenäm läsning. Det makabra och det fanatiska söker sig denne författare gärna till: läs t. ex. en sådan av burlesk humor genomströmmad berättelse som "Napoleon på Montparnasse" — och ni har denne berättare som i en liten ask!

GÖSTA HÖGLUND: BLOD OCH ELD. Lars Hökerbergs Bokförlag. Pris 10:— . Egentligen är det ganska förvånansvärt att en för vår tid så karakteristisk rörelse som Frälsningsarmén inte varit föremål för flera skönlitterära svenska skildringar än vad hittills varit fallet. Undertecknad kan åtminstone inte erinra sig ha läst mer än en eller högst två svenska romaner som handlat om salvationister. Gösta Höglunds roman är välkommen redan genom sitt ämnesval. Här är en författare som tydligt till punkt och pricka vet besked om livet bland frälsningssoldater i en svensk landsortsstad, som känner till andan bland det folk som deltar i väckelse- och helgelsemöten, i kaffefester och försäljningsaftnar. Han kan skildra den stilla förlossningen, den stämning av frälsning och nåd som får sitt rörande valhänta uttryck i en sådan strof som denna:

Sitt svärd hon för evigt bort har kastat,
krigarrustningen bytts i segerskrud,
med fröjd genom pärleporten hastat
vid basuners och lovsångers ljud.

De mänskior man möter i denna roman är sedda av en oförvillad realist. De har färg och kontur; framför allt gäller detta om den frälsningskapten som är huvudperson i denna intresseväckande och på sitt sätt mycket underhållande bok.

Johannes Edfelt.

Om sibyllan i Gumae berättar sagan, att hon "som en vildögd jungfru" kom från det mystiska Österlandet och slog sig ner i en grotta i närheten av Apollotemplet och visade en sådan förmåga att se in i framtiden, att många långväga främlingar kom för att få veta sitt öde och höra hennes visa råd. Detta var en farlig konkurrent för prästerna; de vågade inte bekämpa henne utan oskadliggjorde konkurrenten genom att "helga" henne och införliva hennes verksamhet med templet. När omsider sibyllan dog, överflyttades orakelverksamheten från den dunkla grottan till själva templet, där den rådfrågande fick inför prästerna framlägga sina frågor, varefter pilgrimen hänvisades till någon av de i tempellunden uppställda gudabilderna för att erhålla svaret.

Och så inträffade det märkliga, att ur statyernas mun

(Forts. å sid. 30)

Stenxyxfabrikör för 5000 år sedan

överträffade våra dagars skickligaste hantverkare

"Den äldre stenåldern kännetecknas av primitiva vapen och redskap av oslipad sten, förnämligast flinta, samt trä och ben".

Känns frasen igen? Om inte, så går det an att slå upp Nordisk Familjebok för att få göra bekantskap med den och anställa den vanliga reflektionen: "Gudskelov för vår moderna teknik! Tänk om vi inte skulle ha hunnit längre, än till att kunna tillverka bara stenedskap."

Tillåt oss, att i någon mån rubba den käre läsarens självförtroende. Artikelförfattaren är utan vidare hägad, att erbjuda den nutidsmänniska, som gör stenåldersmannens prestation efter, större delen av sina jordiska ägodelar som ersättning för besväret. Men märk väl, endast om prestationen utföres med de resurser, som stodo den förhistoriska hantverkaren till buds.

Teknik. Ja, vi ha en häpnadsväckande maskinteknik, men våra dagars skickligaste hantverkare skulle stå sig slätt, om de nu ställdes inför samma problem, som deras föregångare för 5—6,000 år sedan.

Man har experimenterat med saken. Ett par händiga vetenskapsmän försökte sig på att med redskap, som man funnit i jorden på en stenåldersboplats, tillverka en användbar stenxyxa. Efter att ha förbrukat ett avsevärt flintlager, upp-gåvo de försöket. Med användande av några enkla stålverktyg lyckades de dock göra en flintxyxa, motsvarande en tid ett par tusen år äldre än de stenredskap, de vid sitt första misslyckade försök använt och med vilka de inte lyckades framställa annat än sådana små skarpa flintflisor, som voro stenknivarnas första föregångare. Framställningen av den primitiva flintxyxan tog dem flera månader, under vilken tid

de gjorde slut på ett flintförråd, som utan tvivel skulle ha representerat en betydande förmögenhet för sextusen år sedan.

Naturligtvis avprovades också fabrikanter. På en tid av fjorton dagar lyckades man med träget arbete fälla ett medelstort träd. Resultatet kan ju knappast kallas lysande, och om våra förfäder under stenåldern inte gjorde sin sak bättre, bör deras livsföring ha varit minst sagt långsam.

På grundval av dessa "forskningsresultat" känner man sig närmast frestad att föreställa sig en "vapenfabrik" under stenåldern som en lokal, varifrån högst ett par bruksfärdiga verktyg om året levererades. Men det är ett antagande, som inte håller streck inför arkeologernas iakttagelser. Man har verkligen funnit ett par dylika, förhistoriska verkstäder, och lämningarna efter dem visa, att där försig-gått en veritabel massfabrikation av flintyxor, knivar och pilspetsar m. m.

Det finns ett slags stenåldersfynd, om vars äkthet det aldrig kan bli någon diskussion, helt enkelt därför, att hittills alla försök till efterapningar strandat. Det är ifråga om de synnerligen fint utknackade, men oslipade flintverktyg, som voro de närmaste föregångarna till den yngsta stenålderns vackra, slipade vapen. Med all vår omskrutna maskinteknik kunna vi inte göra om dessa tunna, symetriska knivblad av sten. På de vackraste exemplaren av dessa fynd kan man utom den säkra formgivningen dessutom spåra en egenartad dekor, som åstadkoms genom att förse knivskaft och yxor med kantbårder. Kanterna naggades nämligen genom att man knackade ut rader av små likformiga skärvor, vardera endast några millimeter i genomskärning. Gör det efter,

den som kan! I en mjukare sten går det väl för sig, men flintan har en olycksalig förmåga, att spricka just på det sättet, som man inte önskar.

Vad som nutida hantverkare emellertid utan svårighet kunna överträffa stenåldersmannen i, är keramiktillverkningen. Visserligen var krukmakaren av år 3000 f. Kr. en suverän mästare för sin tid, men i motsats till flintvapentillverkningen lever hans yrke fortfarande kvar, och även om hans sentida ättling, skulle tvingas att avstå från drejskivan och i stället få bygga upp sina kärl av lerringar, kan han säkerligen överträffa honom. Den värsta svårigheten bleve att bränna lergodset vid öppen eld i stället för i de noggrant temperaturreglerande ugnarna.

Stenålderns krukmakare hade sin speciella metod att dekorera godset, den s. k. snördekoren, som bestod av pärlradliknande ränder, åstadkomna genom att man pressade ned snodder i den mjuka leran. De efterlämnade naturligtvis mönstret av sin flätning. Ibland virade man snodden om en pinne, och på det sättet fick man olika varianter av mönstret. Med den där dekoren gjorde för övrigt stenåldersmänniskorna våra tiders arkeologer en liten extra tjänst, i det de gävo ganska noggranna upplysningar om, hur långt snörmakeriet var kommet på den tiden.

På det hela taget är man nog ganska böjd för att underskatta den förhistoriska kulturen. Upptäckten av kopparn och senare bronsen kom först sedan stenålderskulturen växt ur sina kläder. Den verkligt högt uppdrivna hantverkstekniken hade redan länge fordrat ett nytt, smidigare material att arbeta med. Och när det nya materialet kom, utvecklade sig mycket snart en bronsgjutarkonst, som nådde en rent förvånande höjd.

Ett exempel. Ingen nutida metallgjutare skulle väl vilja åtaga sig uppdraget att gjuta en mer än 1 1/2 meter lång, krumböjd lur med bara 0,75 mm. tjocka väggar, och med stark, ren ton, liknande valthornets. Men ett stort antal sådana instrument från bronsåldern ha blivit funna. Utan tveivel ha de använts till att blåsa signaler i krigstid och fest eller besvärjelsemusik i fredstid.

Lurarna götos: vanligen i sex delar, som sedan skarvades ihop, under den äldre bronsåldern med ett slags nitsystem, men senare med regelrätta svetsar. Naturligtvis kunna vi numera göra mycket mera invecklade blåsinstrument, men de göras samt och synnerligen av pressad plåt, som sammansvetsats till tunna rör. Men att gjuta någonting dylikt som dessa bronslurar, det skulle mycket väl kunna gälla som ett verkligt mästarprov även av en nutida bronsgjutare, och det fastän man har reda på, hur dessa gjutningar gingo till.

Formarna gjordes alltid av lera. I detta speciella fall gjorde man först en kärna, motsvarande den blivande håligheten i röret och i längd ungefär en sjättedel av den färdiga luren. Denna lerkärna bekläddes med ett vaxlager, lika tjockt som den önskade metallväggen, varpå man omgav det hela med ännu ett lerlager. Formen fick torra och brändes, varvid naturligtvis vaxet smälte. Medan lerformen ännu var het, slogs den smälta bronsen i, varpå götet fick svalna och leran knackades bort. En sjättedel av luren var sålunda färdig. De övriga delarna gjordes på samma sätt, liksom den runda, rikt smyckade resonansskivan vid luren mynning, och alltsammans nitades eller svetsades ihop.

Nå det där låter för all del enkelt och klart, och tycks inte bjuda på några större svårigheter, tänker läsaren. Ja, då kanske vi får be honom att börja med att göra gjutformen. Kärnan skall vara absolut jämn i ytan och med cirkelrund sektion hela vägen, men långsamt avsmalna mot ena änd-

dan. Dessutom skall den vara en smula krokig för att passa in i den eleganta kurva, som den färdiga luren skall uppvisa. Allt det där bör emellertid inte bereda några oöverstigliga svårigheter, och vi kunna alltså övergå till vaxlagret. Det skall också vara alldeles jämnt i ytan, och dessutom skall det vara jämntjockt, eller rättare sagt jämntunt över hela kärnan. Lerlagret utanför måste påläggas med en viss försiktighet, så att man inte skadar vaxet. Men då vi stoppa vår fina, noggrannt gjorda form i brännugnen, finna vi, att den inte har den minsta benägenhet, att behålla sin noggrant uträknade form. Den slår sig, och om vi över huvud taget kunna gjuta något rör i den, så blir det ett mycket ojämnt och alldeles oanvändbart rör. Vi ha glömt bort en försiktighetsåtgärd, som bronsgjutaren för 3,000 år sedan vidtog. Han blandade nämligen i vaxet en massa små bronsstift, som höllo formens väggar i deras rätta läge. Och det listigaste av allt, han lagade så att dessa små stift gjorde nytta även sedan den smälta metallmassan slagits i formen. Redan på den tiden visste de germanska bronsgjutmästarna, att ju mera tenn man blandade i kopparn, desto lättare gick det att smälta blandningen.

Man har undersökt några av dessa förvånansvärt välgjorda lurar, och hittat de små stiften i bronsmassan. Det visade sig, att de innehöllo endast 6 procent tenn, medan den omgivande metallen hade en tennhalt av 13 1/2 procent. För all del, det kunde ju ha berott på en tillfällighet, men alla misstankar åt det hållet måste falla inför undersökningen av skarvsvetsarna. De äro förstärkta med en ring, lagd runt om de båda rörändarna, varpå alla tre delarna ha smälts tillsammans. Naturligtvis fick röret därvid inte förlora sin form, varför de båda ändarna bara fingo vara glödande, medan ringen utgjorde svetsningsmaterial. Mycket riktigt, ringen innehöll hela 17 procent tenn, och måste sålunda vara betydligt mera lättsmält än rörväggarna.

Svetsningen anses ju fortfarande som ett mycket svårt yrke, trots acetylengas och ljusbågar. Den nutida fackmannen har all anledning att känna respekt för den yrkesskicklighet, som åstadkom dessa jämna starka skarvar för närmare tretusen år sedan.

Lämnar man en nutida trumpetblåsare en av de gamla bronslurarna, och ber honom ta ut de toner han kan ur instrumentet, skall man få uppleva en egendomlig överraskning. Det är inte så värst många toner, som kunna presteras, men de, som man får, utgöra i sina mest osökta sammansättningar — gamla, fortfarande använda germanska jakt-signaler! Naturligtvis är detta inget bevis för att samma signaler ha använts till samma ändamål genom tre årtusenden, men säkerligen funnos signalerna redan under bronsåldern, även om de med största säkerhet ansågos som avancerad och "fin" musik.

Dir.

Ingen nutida metallgjutare skulle vilja åtaga sig uppdraget att gjuta denna mer än 1 1/2 meter långa, krumböjda lur med bara 0,75 mm. tjocka väggar. Men instrumentmakare på bronsåldern kunde utföra detta svåra arbete.

Emil Hagström:

Slottet på sopbacken

Varför skulle inte en sopbacke ha själ? Den har sitt ansikte, sin karaktär, sina speciella sopor. Den är i mångt och mycket lik en människa. Ingen filmhjärte med divalater, ingen Rudolph Valentino eller Clark Gable, inte ens någon Thor Modéen eller Kulörten, utan rätt och slätt en enkel, fattig människa utan pretentioner, utan anspråk, en stackare som kommit på sned här i livet. En pauvre honteux. Beklagansvärd därför att livet farit omilt fram med honom och därför att han söker dölja sitt elände bakom en tjock fäll av nässlor, baldersbrå och bolmört. Innan oförskämda åkare började tömma sina soplass över honom hade han varit en helt vanlig skogsbacke med gulmåra och vildtörne, betande kor och lekande killingar. Men det var före järnvägen, kåkarna och skjulen, det var innan staden marscherat ända fram till backens fot, långt före funkis, radio och världskrig, flygmaskiner och nyordning. Det var under idyllens och romantikens dagar.

Och varför skulle inte en sopbacke ha dagdrömmar: spyflugorna blir skimrande sländor, de dammiga stadsduvorna stolta örnar, sopåkarna kungliga kuskar och soporna . . . ja, vad brukar finnas inne i en sjuglasvagn? Inte sopor men guldsmidda generaler, inte ansjovisburkar men kungliga personer, inte glasskärvor och gamla tombuteljer men diademprydda prinsessor. En sjuglasvagn är minsann ingen vanlig vinkkärra. En sjuglasvagn är fest och hyllning och glans och prakt.

Uppvaktningen kom till sopbacken. En fattig gammal syfröken i urmodig kappa och halvvantar. Det var ett misstag, men det gladdde honom. Se, syfröken trodde att baldersbrået var prästkragar. Det var så länge sedan hon haft råd att åka på landet. Hon hade rakt glömt hur en prästkrage såg ut.

— De är litet dammiga, mumlade hon, men det är dock prästkragar. Hon tog en stor knippa, ty det fanns en hel skog av dem. Då hon gick bävade sopbacken under hennes små, trippande steg. Och hade sopbacken ett hjärta, förlorade han det troligtvis till den stackars syfröken.

Det gick några dagar. Så kom ett nytt besök, denna gång en ung man i goggles. Han såg ut att vara en lärd karl: blek var han, närsynt var han och röd om näsan. Han gick omkring och stirrade i en bok, undersökte blommorna, jämförde och grubblade och mumlade på latin. Rotstjälkar, pistiller och ståndare, men inga romantikens blomsterkvastar såg han: bolmört, medicinalväxt, apoteksdrog. Man hade bett allmänheten hjälpa till. Tiderna var sådana. Den unge mannen ville göra landet en tjänst. Och mänskligheten, de sjuka. Han tog bolmörten med sig hem för att torka den. Det var en ideell ung man. Och sopbacken började tro att han var något förmer än en vanlig sopbacke. När allt kom omkring, ity och emedan, örtagårdsmästare var han. Och glad över upptäckten ville han snygga upp sig, damma av det värsta, borsta upp sig. Men det var meningslöst. I hans

fall. Bättre om han låtit bli. Dammet blåste upp i en tät sky, den snälle, unge mannen fick en nysattack, snubblade i sin närsynthet, föll och skrapade näsan. Sedan kom det inga fler besök. Sopbacken kunde dagdrömma i fred, tro något stort om sina sopor i fred. De gamla soporna. Några nya såg han inte till. Sopåkarna hade slutat stjälpå över honom sina illaluktande lass. De hade kanske fått respekt för honom. Han ville gärna tro det. Nå, det var inte för tidigt, ansåg han. Det blev underligt tyst och stilla omkring anjovisburkar och tomflaskor och bråte och trasiga saker. En ödstung tystnad, vad den nu kunde innebära.

Och sopbacken drömde . . .

Det fanns många underliga minnen i hans mage: knutbيران, tilltugg, polisrazzior, fest i Kapernum, stilla julkväll, anjovis på bordet, skinka, rykande glögg, lutfisk och mandel i gröten. Alla dessa minnen och många fler ändå fanns inne i sophögens mage, och detta utan att han visste om det. Det var en följd av alla de olika föremål och rester, som blivit varvade varv på varv under många år, förnedringens år. Därför kände han sig ibland högtidlig till mods, ibland rädd och orolig, ibland yr i huvudet, ibland konstig och illamående, ibland sömlös och spökrädd. Det hade blivit så tyst sedan sopkärrorna slutat stjälpå sopor över honom. Men hans yttre hade blivit prydligare. En tjock fäll av nässlor dolde det mesta eländet. Men den nya tiden var på väg . . .

Hur den kom? Man sprängde och rev ned, rensade upp, stakade ut, byggde skyskrapor. Bergsprängare Kalle Valgren satte borren i berget, dammet rök, borrarade skorrade, hela knallen riste och darrade ända ned i urberget. Jaha, å så va de en gubbe i håle . . . fördämning . . . ledningstråden . . . den lilla lådan med kontakten. Kravla sig upp, vifta med flaggan, mullra med den rostiga basen . . . Siii ooopp . . . Bang!

Den stackars sophögen hoppade till av förskräckelse. Trodde det var krig. Det skramlade till bland anjovisburkarna då skottet gick och stenskrivorna krossade ett par tombuteljer. Vem ville en fattig sophög något illa? En fredlig gammal sophög som aldrig bråkat, aldrig retat någon i hela vida världen, bara varit en hygglig sophög, en god granne till lok, plank och kåkar.

Nej, det gällde inte honom, det gällde bergknallen strax intill. Han drog en suck av lättnad. En solstråle blänkte på en mässingsknapp bland soporna. Det var en fin knapp, kanske en gång överståthållarens eller överbefälhavarens eller överceremonimästarens på slottet knapp. Så fin var den. Sophögen var stolt över knappen.

Men den nya tiden hade bråttom. Det tog inte många dagar innan bergknallen var jämnad med marken. Bergsprängare Kalle Valgren hade gjort sitt, varefter han gick hem till den odödliga hästen, besjungen av trubaduren Ruben Nilsson. Men honom kände inte sophögen. Han såg däremot, att man anlagt en bred makadamväg där bergknallen helt nyligen stått myndig och rund om magen som en brukspatron. Nu var patronen bliven makadam. Det var sannerligen tider! Ljus ville man ha, ljus som lyste hela nätterna. Det var annat än gamla, skumma tider. Månen och Orions bälte, Venus och Stora björn bleknade bort då man gick på den vägen. Romantiken fick stryka på foten, de älskande paren uppsökte andra, skummare vägar, busar och troll och ligapojkar flydde för ljuset. Nog var det fördel med det. För all del . . . Men ändå . . .

Sopbacken kände sig generad, vardagsklädd som han var. Den gamla generalsknappen började rosta. Anjovisburkar och tomglas var inte mycket att visa världen. Han kände sig trött och ledsen, den snälla sophögen. Han hade svårt att följa med den nya tiden, som bara ville riva ned och ändra om, spränga bort gamla trevliga berg, gräva hål i jorden, bygga radhus och skyskrapor.

Grävmaskinen kom stänkande och skramlande, tog sats, körde mörrende in grävskopan i sophögen. Då skopan vinschades upp, för att tömmas på ett lastbilsflak, var det ett djupt hål bland anjovisburkarna. Grävmaskinen morrade och väsnades, bökade allt djupare ned i soporna. Vinschar gnisslade, motorer surrade, borrar fräste, sprängskott skrällde, och sopbacken kände med sig, att han inte skulle överleva denna avklädning. Det drog kallt. Men samtidigt kände den sig förnygrad. Anjovisburkarna och tomglasen var inte hans verkliga jag. Hans rätta jag låg begravt under årens sopor. Och slutligen upptäckte han till sin överraskning, att han inte endast levde, utan dessutom kände sig alltmer förnygrad och lätt om hjärtat. Hans självförtroende växte. Det var något särskilt med honom, eftersom man just valt honom för att visa . . . ja, vad . . . sopbacken var inte slängd i att gissa gåtor.

Kring de gamla kåkarna nedanför backen stod ett plank, ruttet, snett och vint, döljande de värsta skavankerna under en make up av vildvin och murgröna, här och var även förvildad snårvinda och lustigt färgknallande rosenbönor. Det hade stått där i femtio år eller mer, men maken till liv hade det inte hört varken förr eller senare. Lantligt och fredligt hade det varit i denna avkrok. Mossa, fred och ogräs, det var livet för ett gammalt plank. Bin och spyflugor mun-

(Forts. å sid. 24.)

NORR OM KASKAD - FJÄLLEN

AV

Sverre Holmsen

Sista båten från Port Simpson skulle gå i dag. Laxen var borta ur de stora floderna, och de flesta indianerna hade dragit till sina vinterläger. Kalla vindar hade redan börjat vina från glaciärerna i det inre av Nordlandet. När de oväntade luftdragen for ned genom skogarna lät det som ylandet från avlägsna timmervargar. Det där tog vi laxfiskare som en landets vink om att rulla ihop våra filter och ge oss av. Fiskesäsongen hade förresten varit medelmåttig, och många av oss hade råkat i skuld till kompaniet.

Nu stod vi och småfrös på Pacific Cannerys stockbrygga och väntade på alaskabåten till Vancouver. Vi var de vandrande fiskarna, skogsmännen, rallarna, sjömännen och gruvarbetarna som arbetade där vi kom åt. För oss var nomadiserandet en nödvändighet, och det osäkra hade blivit något vi vant oss vid. Ständigt for vi vidare. Våra hem låg överallt och ingenstans — där vi hängde våra hattar — där vi för tillfället råkade sova.

De gula, röda och vita laxfiskarna och jägarna vid den väldiga Skeena-floden skall aldrig glömma det drama som avslutade vår säsong vid Pacific Cannery. Mäktiga krafter satte i gång och fullbordade det hela. Och alla drogs vi med i skådespelet. Ingen av oss kunde hejda det, ingen utom Komaki, indianskan från Hazelton, hon den outgrundliga, vars ande var ett barn av Kaskadfjällens urskogar och tindrande glaciärer.

Ty sen Komaki kommit till vårt läger hade en allmän oro spritt sig bland männen. Sen hon kastat sina vildmarksögon på oss var allt som förgjort. Men hur betagande fager Komaki än var, så kunde hennes skönhet ändå inte vara den enda förklaringen till den plötsliga feber som kom över oss. Runt Pacific Cannery fanns ju så många indianskor; kan-

ske lika vackra som Komaki. Nej, det var något särskilt hos henne, något i hennes uttryck och sätt, något som återspeglade hennes inre. Det var detta oåtkomliga inre som fångade och dominerade omgivningen.

Vi minns alla så väl den dagen det började, då vi såg henne tillsammans med sina bröder dra upp stockkanoterna på stranden nedanför våra cederhyddor. Med sitt iögonfallande yttre lugn kom hon in från den dånande floden, och bröderna reste familjens hedniska totempåle invid klipporna, där de mörka tallarna vred sig över det vita vattnet. Den dagen kunde ingen av oss ana vilka märkliga öden som skulle spinnas runt vårt läger, just därför att Komaki råkade dyka upp.

Redan efter några dagar hade saken utvecklats sig därhän, att kinesen Man Sang och norrmannen Ulf Ödegård stod som de slutliga rivalerna om Komaki. De var ovanligt ståtliga typer — den ena med sin mörka, asiatiska elegans, den andra med sin ljusa nordiska kraft. Båda var bildade män, och fast de var professionella storfiskare, fanns hos dem ovanligt starka poetiska ådror som drev dem till ett liv bortom det enformiga och vardagliga. Men de obeskrivligt hänförda blickar de kastade på Komaki, och den växande kylighet med vilken de bemötte varann blev något oroväckande, ty de var fightertyper, och vi fruktade att de skulle förgöra varann. Vi ville inte ha det så. Men Sang och Ulf var omtyckta, och vi hade vildmarkens broderskänslor för dem, trots att de genom sitt spända förhållande blivit två lättretade och farliga individer.

Och Komaki gick där tyst med triumfens glans i sina svarta indianögon, ty hon visste vilken ovanlig makt hon hade över män. Men samtidigt verkade det som om hon var oro-

(Forts. å sid. 20.)

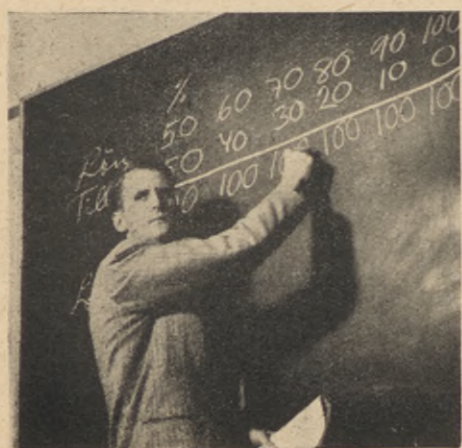
De Lungsjukas Riksförbunds andra socialvårdskurs på Bommersvik

De Lungsjukas Riksförbunds andra instruktionskurs i socialvårds- och förbundsfrågor på Bommersviks folkhögskola i Södermanland 9—16 sept. — vilket i korthet refererades i oktobernumret — blev för deltagare och kursbestyrelse en givande och minnesrik vecka. Som alltid då man träffas inom De Lungsjukas Riksförbund var kamratskapet det allra bästa och humöret strålande.

Vi visa här några bilder från kursen, vilken torde komma att upprepas nästa år och då — om Förbundets ekonomi det tillåter — eventuellt förlängas till två veckor.

Kursdeltagare på trappan till den ståtliga huvudbyggnaden.

Konsulent Montan demonstrerar på svarta tavlan det danska förslaget om tillskott på arbetslöner för partiellt arbetsföra.

Från föreläsningssalen.

Foto: H. Blomberg; Studio Gullers

Skolans välförsedda bibliotek var flitigt anlitat.

Kursens yngsta deltagare, 20-åriga Ingrid Thorén, Sundsvall, berikar sina kunskaper.

Kursbestyrelsen har sammanträde. Fr. v. förbundssekreterare J. Sandrén, ordf. i Kalmar Konvalescentförening Carl Hellström, ombudsman Rud. Zetterlund, Göteborg och förbundskassör Einar Hiller.

För den lekamliga välfägnaden var även väl sörjt. Ordf. i Västmanlands Konvalescentförening, Folke Pettersson, Hallstahammar, låter sig frukosten väl smaka.

Någon timma varje kväll var ägnad åt underhållning. Primus motor i Nöjesdetaljen var Gerhard Karlsson, Piteå, som här sjunger till luta. Mannen med mandolinen är Gösta Hansson, Karlskrona.

Söner av syd och nord trivs bra tillsammans. Eric Nilsson, Hälsingborg och Alex Andersson, Kattisavan följa lojalt kursbestyrelsens påbud om en "tyst tur" efter lunchen.

Norr om Kaskadfjällen (Forts. fr. sid. 17.)

lig eller plågad inför det val hon måste göra. Och nu skulle det bli ett avgörande. Fiskeläget var i uppbrott.

Hon satt ensam och orörlig under den vita slagbjörns totempåle. Det gjorde hon ofta. Hon sökte liksom skydd där. Och på var sitt hörn av stockbryggan intill stod Man Sang och Ulf. Men ingen av dem hade sina packningar där, ty ingen av dem väntade på båten söderut. Båda hade satt sitt liv på att följa Komaki till hennes vinterläger i Hazelton.

— Låtsas inte om dem,, viskade Fraser-Joe till oss. Vi kan inget göra. Det går inte att prata med dem. Då blir det bara värre. Med det skulle förvåna mig om det inte blir batalj här så fort vi kommit i väg med båten. Jag har talat med Komaki. Hon kommer inte att göra något val. Förresten blir det kamp i varje fall.

Någon ropade. Vi såg upp mot blockhuset som var Pacific Canning Company's kontor och proviantdepå. Bokhållaren Hardy kom springande mot oss med sin gröna indianskjorta löst kastad över axlarna.

— Hallå, hallå! ropade han. Ni kan inte resa förrn tidigast i morran, gott folk. Från Prince Rupert meddelas att alaskabåten är minst ett dygn försenad.

Vi skulle alltså tillbringa ännu ett dygn i cederhyddorna vid den dånande floden. Och då vi gjorde oss beredda att bära upp våra packningar till stranden gick en högväxt, ung indian fram till oss på stockbryggan. Han lyfte handen åt oss med en rörelse som ville han hejda oss. Det var en Hazeltonindian, Komakis äldste broder.

— Vänta ett tag, goda vänner, sade han. Jag har ett förslag, som det kanske vore klokt för alla att lyssna till, och jag hoppas att de två män och stora laxfiskare som vill ha min syster skall förstå mig och gilla var jag säger. Det är så, att vi siwashindianer alltid har varit emot onödigt blodutgjutelse. Svåra frågor kan många gånger lösas utan att blod behöver flyta — till och med när det gäller kampen om en kvinna.

Man Sangs mandelformade ögon krympte till sneda springor, och Ulf stod där med rynkad panna.

— Var lugna ni två, fortsatte indianen värdigt. Jag vet att ni har modiga hjärtan, jag vet att i era hjärtan flyter det unga starka blodet. Ni vill kämpa om Komaki. Mitt förslag är att ni gör det — men på ett gammalt indianskt sätt som var brukligt förr i tiden här vid Skeenafloden. Komaki är ett barn av denna flod, och hon vill gärna att ni gör så. Den får henne som tar den största fångsten efter en timmes fiske med drivnät i Djävulsvirveln vid Sydön härutanför. När tidvattnet vänder sig, när havet börjar falla, och flodens fjällvatten rusar ut mot det salta, kastar ni näten och går in i Djävulsvirveln. Ni är goda fiskare och båtmän, det vet vi alla. Vi skall se er härifrån stranden. Vi skall räkna laxen. Den störste fiskaren vinner. Detta är Komakis önskan. Hennes broder, son av Den Vita Slagbjörnen, har talat.

Fraser-Joe såg lättad ut. — Saken är räddad, viskade han till mig. Hennes önskan kommer de att böja sig för.

Ulf och Man Sang gjorde skyndsamt i ordning sina don, och tysta sköt de ut sina rymliga, lätta båtar av röceder i den breda, ständigt brusande floden. Havets tidvatten hjälpte dem upp ett stycke ovanför den fruktade Djävulsvirveln. Om en stund skulle det vara högvatten, och då skulle också kampen om Komaki börja.

Man Sangs båt var rödmålad och i masten fladdrade en röd vimpel. Ty de hade båda haft sina bestämda färger hela fiskesäsongen, och det var lätt för oss att urskilja dem.

Men de av oss som hade kikare andades i alla fall på glaset och putsade dem noggrant. Vi ville se allt som gick att se. Djävulsvirveln kände vi till. Åt den djärve, skicklige och lyckosamme var den en stor givare av lax. Den var också den lömske dödaren och slukaren av nät och båtar. Djävulsvirveln hade vi alla respekt för. Det var en konst att komma in i den, och det var en ännu större konst att komma ur den. Men i den fanns laxen. Fisken sögs dit och kom inte lätt ur den vitskummande häxdansen. Där blandades allt — båtar, nät, trädstammar och fisk. Där slungades allt omkring, hänsynslöst och fantastiskt snabbt. Och i Djävulsvirveln kunde man förlora allt eller vinna jättestor på några minuter. Djävulsvirveln var känd från norra Alaska till Californias sydspets. Den hade andra namn, Årans Virvel, Vattenandarnas Hål. Den lockade med sin hasard, och livet var insatsen.

Och hur många indianer hade männe under generationers lopp kämpat om sina squaws därute? På Skeenaflodens botten låg säkert de söndermalda skeletten av vad som en gång varit dödligt förälskade män. Deras heta blod och modiga hjärtan hade för länge sedan flutit bort med floden, bort mot solnedgången, ut mot det mäktiga havet. Ty livet berodde på kärleken, livets kärna. Det stod eller föll i indianernas öppna kamp om kvinnorna vid den bullrande flodens stränder.

Fraser-Joe tittade fundersamt på sin klocka och visslade.

— Nu har tidvattnet vänt, upplyste han. Om de inte lättar ankar inom tio minuter, kan de riskera att gå miste om dansen.

— Var säker, de vet vad de gör, de där två, mumlade Komakis broder. De har aldrig gått miste om virveln de gårger de frestat den.

Hardy, bokhållaren, stod och darrade med kikaren för ögonen.

— Och den här gången är det väl otänkbart att de gör något misstag, nästan viskade han. Vattnet faller ungefär sju meter, och jag har aldrig sett såna vattenmassor förr i Skeena den här tiden på året. Vilken fart tror ni de får när de lättar ankar och ger sig ut i strömmen? Nog blir det tjugo knop. — Å, pojkar, se på Djävulsvirveln nu! Den reser sig ta mig tusan som kokande mjölk.

Ulfs blå båt vaggade i det lugnare vattnet invid Sydöns klippor, och i kikaren såg jag den blå vimpeln vinka till oss.

— Nu drar Ulf upp ankaret, ropade Hardy.

Men Man Sangs röda båt låg kvar. Jag såg hur han stod orörlig hängande mot masten och betraktade Ulfs start. Antagligen ansåg han, att han borde vänta något längre än sin rival för att komma in i virveln. Han såg uppåt floden och stack handen i vattnet för att känna strömdragets styrka. Så kastade han blicken nedåt den malande häkkitteln och drog upp ankaret. Ulfs båt och nät dansade redan runt därnere i kanten av virveln.

Man Sang kom i svindlande fart efter Ulf. Vi såg hur de kastade ut nät och höll sig lågt i båtarna för att inte slungas överbord.

— Enligt min mening begagnar Ulf för mycket garn, brummade Fraser-Joe. Han riskerar att tressla in sig alldeles. Man Sang är försiktigare. Han har en chans att behärska det och få det smockfullt med fisk. Nu kanske Ulf måste kapa och förlora hela klabbet.

Ett jätteträd kom drivande i floden ovanför. Skulle det dras in i virveln till de båda snurrande farkosterna? Vi höll andan.

Medan vi väntade på vad som skulle ske, kunde jag inte låta bli att titta bort mot Komaki vid totempålen. Där satt hon som vanligt — till synes oberörd. Men bakom det nästan frånvarande uttrycket i hennes ansikte måste starka känslor ha varit i rörelse.

— Holy smoke, pojkar! skrek Hardy. Nu är trädet med i Årans Hål.

Som en nervös fågelhund trippade han fram och tillbaka på bryggan och smågnällde. Vattnets våldsamhet hade ökat, och vi såg endast de två masterna slänga och knycka hit och dit, så att vimplarna fladdrade över det vita skummet. Jäteträdets knotiga rötter och grenar slog som i ursinne åt alla håll, och ibland reste det sig på ända. Det tovigaste sjögräset hängde drypande i de förvridda grenarna och likt ett uppreat vidunder reste den döda Canadatalen sig hotande med darrande, knyckiga rörelser över båtarna och det fradgande vattnet.

— En släng av den där och deras liv är inte värda två frusna laxbär, mumlade Fraser-Joe.

— Var är Hardy? Vart tog han vägen, undrade någon.

Något plaskade till vid bryggan.

— Hjälp! Hjälp! ropade det från vattnet.

Under spänningen och sitt oroliga traskande fram och tillbaka hade Hardy ramlat över stockbryggans kant.

Vi fiskade upp honom med en lång båtshake, och för en kort stund måste vi släppa ögonen från de två i Djävulsvirveln. Men det fanns en som inte gjorde det. Hon, Komaki. Det fick vi veta senare, när Hardy började bråka. Ty han kände sig stött över att hon inte ens lagt märke till detta som hänt honom. Det var hennes skull att han ramlat i. Och det kunde lätt ha hänt att den fördömda floden sugit ner honom i den förfärliga tystnaden. Och Komaki, han skulle inte ens ha blinkat. Hur nära vår bokhållare var döden i Skeena, angick henne inte nu. Hennes ögon var fixerade på den röda och blå vimpeln. Långt därute stod det stora avgörandet. Man Sang eller Ulf skulle det bli — eller kanske ingen av dem.

Med våldsam kraft såg vi Ulfs båt slungas ur virveln. Canadatalen snurrade ännu som en drake runt Man Sangs båt, och vi såg hur kinesen gjorde desperata försök att komma ur häxgrytan. Det blänkte från storårens breda blad.

— Han är färdig, skrek någon. Han bröt åran. Det var den av hickory. Vad ska nu den arme saten göra!

Man Sang stack ut en mindre åra. Vi visste att det var en vanlig furuåra. Med kall beräkning och försiktighet såg vi hur han lyckades komma i kanten av virveln och därefter kastas helt ur den och in i den nedrusande strömmen.

Medan Ulf och Man Sang drog sina trassliga nät, och vi såg silvret av lax blixtra runt dem, kom en vit turistångare fram bakom Grizzly-Point. Den flög snett över strömmen med kurs på de två hektiskt arbetande männen.

Det såg ut att vara någon sorts fest ombord. För- och akterdäcken var flaggprydda, och vi tyckte oss höra en orkester spela.

— De dricker som svampar på de där båtarna, muttrade Fraser-Joe. Men därute finns gott om utrymme, även för dem som dricker.

Det som nu följde gick så fort att vi stod mållösa.

Turistångaren ändrade inte sin kurs. Med full fart flög den hän mot de små båtarna. Vad var det för lots på kommandobryggan? Var han blind eller drucken? Eller hade man blivit likgiltig för laxfiskares liv? Den höga, skarpa bogen smällde med ett brak i en av båtarna. Det var den blå

med den blå vimpeln. Det var Ulfs båt. Det hela hände på ett ögonblick. Och där Ulf drev med femton knops fart hade han inte ens hunnit se ångaren, ivrig som han var med nätet och fisken. Förresten var det ångarens skyldighet att väja. Vid den våldsamma sammanstötningen, som man inte ens tycktes ha lagt märke till ombord på den vita ångaren, kastades Ulf ut i vattnet och försvann i djupet. Ett ögonblick såg vi en ärm över skummet.

Några sekunder därefter for Man Sangs båt förbi olycksplatsen, och vi såg hur han halade i sitt tunga garn. Säkert hade han inte ännu upptäckt vad som hänt Ulf.

— Gud, va han drar i sitt nät, stönade Fraser-Joe.

Plötsligt lyste det till i det mörka ansiktet på Komakis broder och han sträckte ut sin arm mot floden.

— Man Sang har fått Ulf i sitt nät! ropade han, och i samma ögonblick såg vi kinesen dra in rivalen i sin båt.

Man Sang rörde sig mjukt och säkert som en vildkatt. Han lade Ulf på magen, en sekund därefter var ankaret ute, och han började ge norrmannen konstgjord andning.

Komakis broder gjorde ett tecken till mig, och vi hoppade in i stockkanot. Vi paddlade som galningar. Det brände i händerna, och jag trodde knappast vi skulle nå de två därute. Det var på hängande håret att strömmen tog oss och att vi drev förbi.

— Han klarar sig, kom det från Man Sang, som var genomdränkt av vatten och svett. Både han och Ulf var röda av laxblod, och deras händer blödde. Ulf låg i botten på båten. Han andades.

Den vita ångaren var försvunnen bakom Sydön, och Komakis broder sände mörka blickar åt det hållet. Men ingen av oss sade ett ord om den fördömda båten.

Vi lyckades ta oss in till Grizzly-Point, där vi bärgade Ulfs vattenfyllda och sönderslagna båt. Upp till Pacific Cannery skulle vi inte kunna fortsätta förrän tidvattnet vände sig. Men från udden där vi befann oss kunde vi se Komaki vid totempålen. Och hon såg oss. Nu lyfte hon sin arm över huvudet. I handen höll hon en duk. Långsamt vinkade hon med den, och vi såg alla fyra att den var blå. Det kunde ha varit en tillfällighet, att den var blå, att hon inget särskilt menade med färgen. Men Man Sangs mandelformade ögon krympte till sneda streck.

En stund därefter tog han med sin vimpel, kastade den likgiltigt på stranden och sköt ut sin röda båt vid de svarta tångklädda klipporna. Ulf och Kimakis broder låg utsträckta i slummer på mossan ett stycke från oss.

— Vad tänker du göra, Man Sang? frågade jag.

— Ge mig i väg norrut, skrattade han med en underlig glimt i ögat.

— Ensam?

— Ja, jag har allt klart, svarade han. Jag har allt vad jag behöver.

— Men du tog den största fångsten. Och om det inte skulle godkännas kunde ni väl göra om det där fisket för att få det avgjort.

Man Sang sköt ut sin båt i floden som flöt mot solnedgången.

— Saken är avgjord, ropade han från vattnet. Du såg själv. Hon visade en blå duk. Det är Ulfs färg.

Det fradgade runt skrovet, och strömmen grep honom.

Jag tog upp den röda vimpeln som Man Sang lämnat på sanden. Det var hans färg, och jag vinkade till honom med den. Men snart var han försvunnen, och jag såg bara glöden av aftonsolen i Alaskafjällen norrut.

J. B. Cobber:

En fiskförsäljares - filosofi

Mjölkbilen är något försenad i dag. Gengasen orkade inte i första satsen dra den tunga bilen uppför skärgårdsöns allra värsta backar. Men så snart vi fått röra om i grytan, blev det genast bättre. Nu slänger vi hastigt undan på de vägar som i mjuka serpentin slingor letar sig in till Södertälje.

Jag sitter uppkurpen på det stora lasset. Mjölklaskorna under mig hoppar och skramlar ganska hotfullt när vi så hastigt som möjligt passerar kurvorna. Här och var på någon kullens krön får jag en snabb överblick av landskapet: den sörmländska kustbygden. Det är mjuka linjer av åker och äng som längst bort i perspektivet vidgar sig till blänkande sjöar och långsträckta barrskogsåsar. Ibland dundrar vi genom en lövskogsdunge som med sin daggiga grönska sluter tätt till om den rasande bilen. Under lövvalvet dröjer ännu en frisk fläkt av sommarmorgonens svala doft. Och ibland sveper vi fram genom en dalbotten, där bebyggelsen är tät och åkrarna redan börjat ikläda sig den fullmogna sommarens skimrande skrud.

Förbi allt detta sköna rusar bilen i ilsken och blind brådska. Vi lämnar ett dovt muller bakom oss mellan höjderna. Över vägens grus svävar en darrande blå dimma. Den luktar fränt av gengaskol och motorolja. Ljungbackarnas skära klockblomster rodnar av blygsel över vår skamliga framfart. Men så har vi också bråttom. Taltrastarna tystnar i tallkronorna. Bofinkarna burrar ilsket upp sina roströda bröstfjädrar. Det är vi som på ett högst obehagligt sätt stör deras morgonro.

Men vi har goda skäl för brådska. Ty vi är på väg från de små skärgårdsöarna in till Södertälje. Det vill säga: så fort jag har debarkerat med mina fisklådor, fortsätter chauffören vidare till huvudstaden. I sina många flaskor har han en droppe på några tusen liter av stockholmarnas morgonmjölk.

Mjölklaskorna! — Dessa utgör just nu min privata förbannelse. Jag sitter uppspetad allra överst på deras kantiga lock och drömmer förvirrat och ivrigt om en mjuk och härlig fjä-

derputa. Men det är också bara en dröm. Det får gå som det går. Och det går också med rasande fart. Jag kan skatta mig lycklig över att få åka bil in till Södertälje med veckans fångst av fisk. Annars hade jag en dag som denna då ingen vind ännu har vaknat, varit tvungen att ro den tre mil långa vattenvägen. Det har skärgårdsbefolkningen fått göra förr och det får de göra nu igen i dessa bensinfattiga tider.

Tjugosju kilo abborre, tjugu kilo gädda och arton präktiga ålar. Det är vad jag har att komma med till stadsbornas utomordentliga belåtenhet.

Innan man slår upp sina lådor på torget, gäller det att så snabbt som möjligt göra sig underkunnig om dagens prisnoteringar på de olika fisksorterna. Och sen gäller det att finna köpare! Ty på detta torg i Södertälje gäller regeln att fiskaren själv säljer sin fisk. Det är en förnuftig princip. Fiskaren, om någon, känner sin varas vikt och värde. Och vi vet allt om de rent manuella prestationerna att föra fisken från sjön till torget. — Till på köpet lär man sig lite försäljningspsykologi och fångar en och annan glimt av semestrände stockholmfruars ekonomiska själsliv. Det kan ha sitt givna värde. Och man kan ju iakttaga hur skärgårdsproletären ställer sig vis à vis stadsproletären. Man märker precis inte någon utpräglad broderskänsla. Ett kilo strömming kostar precis lika mycket både då den ringpryddas som när den utarbetade damen frågar efter priset. Skurborstens stolta adelsmärke föranleder som regel ingen dumpning i det avseendet. Men i övrigt är det inget märkligt att anteckna från fiskförsäljningstorget: man står och säljer sin fisk på grund av någon slags princip: man vill ha det största möjliga värdeutbytet av det arbete som presterats under veckans lopp.

Och så är det en slags semester man ger sig själv. En week-end av privat betydelse. Man kommer in till människorna i en

(Forts. å sid. 24.)

Fritz Stenlund:

SENHÖST

Det lider sakta mot den mörka årstiden. Redan ganska tidigt på eftermiddagen stå solstrålarna sneda, och nätterna äro som av mjukt svart sammet med bleka, suddiga silverstjärnor spridda över den oändliga ytan.

När jag en morgon i gryningen går över markerna, minns jag sommar dagarna. De ligga inte alls långt bakom en. Jag minns som om det varit i går, hur het solen stekte våra ryggar, när vi hässjade klöverna på den branta kullåkern. Högaflarna bågnade under de tunga bördorna, svetten strilade nerför ansiktet och torkade upp i hettan och huden låg stramad som pergament över kindknotorna. Nu är höet under tak. Det blev väl bärgat. Inte en droppe regn kom under de tre veckor, som bärgningen tog, och när jag går in i logen, kan jag se de torkade klöverblommorna lysa emot mig med samma starka färger, som när de stodo på vallen.

Ett underbart hö, säga fackmännen. En rekordskörd.

I granngården är man redan så här tidigt på morgonen i gång med tröskningen. Tröskverket sjunger sin entoniga men melodiösa sång. Kornet silar i en aldrig sinande ström ner i säckarna och då och då går husbonden fram till den halvfyllda säcken, kör ner handen och tar upp en handfull gyllene korn, som han låter rinna tillbaka igen mellan fingrarna liksom han smektes. Kvarnen nere vid forsen går dygnet runt, och man måste beställa plats i god tid. Den dag är inte långt avlägsen, då mor ska stå vid ugnen i sitt stora, präktiga kök och taga ut varma, brungräddade och doftande bröd och lägga på bordet. Jorden ger tiofaldigt igen åt en god givare.

Älgen kliver tungt över den vattensjuka myren, där hjortronriset nu gulnar. Förbi är den stormiga brunsttiden och förbi äro de hektiska dagar, då jägare och gråhundar snoka-

de i den skog, som älg tjuren sedan gammalt betraktat som sin. Nu råder frid i markerna, den frid, som sakta skall övergå i vinterns vita vila.

*

Karbidlampan sprider sitt stickande vita sken över rummet. Det är afton och utarbetet är slut för dagen. I ladugården ha korna lagt sig för att idissla och mor i huset häller just nu upp sista mjölkskvätten i separatorn. Far själv har satt sig mitt i rummet alldeles under karbidlampan, som hänger på en krok i taket, för att han ska kunna se, vad han har för händer. Han slöjdar ett lokträ. Det har redan fått form under hans skickliga händer och nu håller han på med att snida in en blomsterslinga längs träet. Det här ska bli en söndagssele, och då är det brukligt här på trakten, att man lägger ner litet extra omsorg i arbetet. Så har det alltid varit. I selkammaren hänger ett par lokträn, som upptill äro prydda med två halvutslagna rosenknoppar, omsorgsfullt utskurna i det hårda träet. De ha tillhört farfar, och selen gjorde han till sin bröllopsfärd. Ena lokan är märkt: "Anno 1830 den 24 juni". Det var alltså på själva midsommardagen högtidligheten ägde rum. Ett bröllopsfölje utanför den lövade kyrkan en svensk midsommardag, blommor, stass och ståt, musik från klarinetter och fioler och över allt detta en sol, som lyser från en klarblå himmel . . .

— Sitter du och drömmer, säger far i huset och vänder sig mot mig.

Ja, jag drömmer om fornt och gånget. Jag har många tillfällen till vakendrömmar här i en trakt, där man inte kan ta ett steg eller företaga sig någonting utan att man kommer i kontakt med det gamla.

Slottet på sopbacken

(Forts. ffr. sid. 16.)

tert surrande i solen, murgröna, romantik och idyll. Men nu var det slut med allt detta. En ny tid mrascherade fram, staden växte, världen gick framåt, alla gamla, murkna plank fick skatta åt förgängelsen.

Spett bände, yxor klingade, dammet rök och svetten flöt. Så var det slut på den begravningen. Men kåkarna blev rödmålade i bara rädslan. De hade några år till att leva.

Ännu längre ned i backen bodde skrothandlaren. Även skrothandlaren greps av den nya tidens nyordnariver, han målade om sitt plank med prima Falu rödfärg. Men de gamla rören var de samma. De stack upp sina taniga halsar över planket, såg hur sopbacken förändrade utseende, hur lass efter lass med sopor fraktades bort. Och detta var något de förstod. De visste, att även de en dag skulle köras bort — att smältas ned, bli något fint. Och medan de såg sopbackens förändring drömde de om rent källvatten, som skulle spola rent i deras smutsiga innanmäte. Och det bubblade och susade och sjöng i de kasserade avloppsrören, det lät konstigt.

— Blir visst oväder, sade skrothandlaren och tittade upp mot himlen. Men han fick genast brått att vända sig mot jorden igen och väga in skrot i parti och minut.

Skjutandet skrämde de gamla avloppsrören, skakade loss en massa rost i deras inre och störde dem i deras gammalmodiga middagslur. De hade inget annat att hoppas på, än bilen som skulle köra dem till smältverket.

Det gamla lokomotivstallet däremot tänkte inte alls på livets korthet och obeständighet. Skadeglatt såg det hur den nya tiden rumsterade om bland grannarna. Men att det själv skulle råka ut för något liknande — aldrig på tiden. Man var väl statstjänsteman. Och en sådan kunde inte stadens skönhetsråd sätta sig upp emot. Trodde stallet. Pensionerad visserligen, men dock statstjänare, tänkte det tryggt. Men vem man är och vad man tror, ödets hand kan drabba fortare än man tror. Det tog bara två dagar att få det rivet. Det kördes bort till samma soptipp i ett bottenlöst kärr, dit man tidigare fraktat alla soporna från sopbacken. På detta sätt slutade lokomotivstallets skadeglädje.

Men på sopbacken byggde man ett slott, så ståtligt och värdigt och vitt och förnämt, att man aldrig sett dess make.

— Hörde du på kvällsnyheterna i radion, undrade far.

— Nej.

Han rekapitulerar de senaste händelserna. Det rör sig mest om kriget. Och allt det hemska stiger upp för min inre syn.

Jag hade fått en utländsk tidskrift mig tillsänd. Den låg ännu kvar på bordet i min kammare. Där fanns en bild av en massgrav, där liken lades ner varvtals. Det var unga och gamla, män och kvinnor — offer för det största vansinne mänskligheten någonsin skadat. Där fanns också en bild av en gaskammare. Människorna föstes in i kamrarna, dörrarna slog igen om dem och när någon där utanför vred på en kran, sjönko offren ihop livlösa. Det var gjort på några sekunder. Avrättningsmaskineriet var rationaliserat. Det måste ha varit duktiga ingenjörer, som konstruerat den anläggningen. Den kompletterades med brännugnar, som låg i en oändlig rad. Allting var putsat och fint. Förnicklade kranar och dragluckor och porslinsplattor på ugnarnas framsida. Ja, den tid är förbi, då blodet rann och dödscrien

En fiskförsäljares filosofi

(Forts. fr. sid. 22.)

liten stad och får på ett visst sätt ta del av deras privata förhållanden och primära bekymmer. Man ställs ansikte mot ansikte med en mängd människor som tillslut inte längre är okända. Man får en glimt av allas vårt enkla liv. Allt annat blir vid sidan av detta så oväsentligt och bagatellartat. — I den bunt makulatur man köpt i en pappersaffär, skymtar decenniungamla nyheter förbi. Det kan vara uppseendeväckande historier som på sin tid lämnat stoff till stort uppslagna förstasidesnyheter, vilka för dagen gripit tusentals människor för bröstet med oerhörd kraft. Men det kan också vara små petittotiser som på några korta och sakliga rader förtäljer om en enskild individens högst olyckliga öde. Allt detta: porträttintervjuer med celebra personligheter, jublande börsnyheter, sagolika kreugerframgångar och entusiastiska beskrivningar av det rullande svenska smörgåsbordet, är fullständigt glömt och begraven i De bombade huvudstädernas tidsskede. Allt om Kreuger tennisstjärnor och skridskoprinsessor ser främmande, fattigt och oviktigt ut. Man klatschar en blöt gädda över pappersblomstren och överräcker det prydliga paketet till kunden.

Köparen kommer säkerligen att glädjas mer åt den kupongbesparande fisken än över de väldiga skriken om mänskliga triumfer och mänskligt framåtskridande.

Det är en fiskförsäljares filosofi sensommaren 1944.

J. B. Cobber.

Och dit flyttade den lilla syfröken, då hon inte längre orkade med sin sömnad.

— Här var det jag plockade prästkragar en gång, sade hon glatt igenkännande. Och det var som skulle slottet vara en gammal bekant för de prästkragarnas skull.

På den nya, fina vägen gick folk till och från sitt arbete, och alla såg beundrande upp mot den slottsliknande byggnaden.

— Det nya ålderdomshemmet, sade man. Tänk vad dom fattiga har det bra nu för tiden. Jag minns väl förr i världen, jag . . . minns väl sopbacken . . . tänka sig en sopbacke . . . haha, sådant är livet . . . en sopbacke . . .

skuro genom luften vid avrättningarna. Allting går snabbt, maskinmässigt och humant till väga. Och askan efter hundratusentals lik sprides över en jord, som en gång skall bära nya skördar till mänsklighetens fromma.

*

En senhöstkväll sitter en man i en liten stuga i det stora, tysta skogslandet och snidar vackra ting på en nyttosak. Hans tankar gå fjärran från våld och blod och död. Han ger form åt sin inre skönhetslängtan och sin livsglädje. Han talar om den vår, som skall komma efter denna mörkotid. På magasinet har han lagrat korn och klöverfrö för kommande sådd, och än en gång skall åkrarna bära gyllene skördar och vallarna doftande blommor. Än en gång skall solen stiga högt på den blå himmelskupan och lysa välsignande över en fredlig bygd, där idoga människor leva sitt liv för att förvalta och förmera i stället för att skövla och föröda.

Eskil Edén:

Händelser i rapid

Fälten sträckte sig, så långt ögat nådde, guldgula och vajande. Här och där stodo grupper av några få träd — oaser i skördetid — och borta i norr och väster blånade berg. I öster syntes veldtens brunröda kullar. I söder stod endast himmelens blå skarpt mot sädens guld — minde om hemlandets flagga.

Mot söder vände sig även Birger Kruise varje morgon minnandes det gamla landet — och med vilja att återvända — och varje kväll satt han på sin veranda och såg den södra horisonten skifta i mjuka pastellfärger, så småningom blekna i rödgrått eller lilas för att slutligen över mörkt violett utplånas av svart tropiknatt. Ända in i det sista lyste skördens guld skarpt mot de övriga färgerna. Guldet — sinne bilden av det rena.

Birger Kruise ropade åt en neger att skilja två hundar — de voro nya — som slogos vid brunnen, och kastade bössan över armen. Sävligt gick han ned mot floden, som delade hans ägor i tvenne delar. Han skulle följa denna till Cumbertons, grannens, och ordna diverse gemensamma angelägenheter med denne. Kanske skulle han få skott på något villebråd under vägen. En antilop, en fågel — —

Då han passerat gränsen för sina ägor och sakta banade sig väg mellan strandvegetationen, smäll ett skott.

— Såå, Cumberton är ute han också! tänkte Kruise.

Han ökade takten något.

En kakkiklädd figur skymtade mellan blad och grenar,

sysselsatt med att uppslakta en mindre antilop invid ett av djurens vanliga vattenställen.

Birger gick i det mjuka gräset ljudlöst fram och slog den arbetande på axeln.

— Hej, Cumbert! sade han.

Den tilltalade vände på huvudet och Kruise såg in i tvenne tjuvpojkkaktigt leende flickögon.

— Mr Kruise? förmodar jag, frågade tösen skrattande.

— Förlåt mig — miss . . .

— Cumbert duger åt mig också, ifyllde hon. Jag är nämligen den hemlighetsfulla systemen som kommit ut för att överraska.

— Tack! Jag borde ha märkt skillnaden i storlek.

— Å, den är minsann inte så betydande. Bästa beviset är, att det är Roberts jaktdräkt, jag har på mig.

— Slog jag hårt, miss Cumberton? frågade Kruise.

— Så det kändes! svarade flickan skrattande. Ni måtte vara förfärligt stark.

Birger Kruise var sex fot, två tum i strumplästen.

— Ni förstår, jag skulle naturligtvis aldrig slagit alls, om jag inte tagit er för er bror.

— Mycket väl! Men den där smällen gladdde mig. Den visade, att Robert har en god vän här ute.

— Bob är allright och — —

— Då är allt som det ska vara.

— Det var verkligen roligt att få träffa er, miss . . .

— Violet.
 — Violet — tack!
 — Vi, för Cumbert och hans vänner.
 — . . . miss Vi, och nu hoppas jag, ni låter den där antilopen ligga och så får en utav svartingarna hämta den.
 — Jag trodde köttet skulle bli förstört i den här värmen, om det finge ligga aldrig så litet.
 — Å, så varmt är det inte, att ni behöver bära hem den. Ni har ju tagit ut den ordentligt — till full belåtenhet — det måste man ju naturligtvis göra, men sedan torkar köttet snarare än ruttnar de första timmarna här nere. Kom nu, så går vi hem till farmen!
 Flickan sprang upp. Hon hade hela tiden sysslat med boccken, rensat den med små snabba men bestämda grepp.
 De togo vägen in över åkrarna.
 — Ni tycks vara en väldig jägare, sade Birger Kruise.
 — Å, hemma i Kent har jag jagat, sedan jag orkade lyfta en bössa, och mer än ett rådjur har där stupat för min kula. Min farbror lärde mig konsten att behandla allt möjligt skjutet vilt, han var mycket noga med, att det ertogs ordentligt, och fanns inte drevfolk till hands, fick vi alltid själva göra det på stället.
 — Han tycks ha kunnat konsten.
 — Han har själv jagat här i Afrika, och när Robert skaffade sig farmen här ute för att, som han sade, komma på egna fötter — båda våra föräldrar äro döda — blev farbror ännu strängare än förut, ty det var överenskommet, att jag, vad tiden led, skulle resa ut till min bror.
 — Intet under, att ni redan verkar hemna i omgivningen. Hur länge har ni egentligen varit härute? Det är inte mer än åtta dagar, sedan jag träffade Bob, och då sade han inte ord om, att ni väntades.
 — Sanningen att säga endast två hela dagar. Beträffande det senare är det en gammal vana hos Robert att spränga sin syster som en bomb på sina vänner. Det är det roligaste, han vet.
 — Bob har min fullaste sympati.
 Ett par stora grå ögon logo skrottande upp mot hans.
 — Liten vill bli stor, sade hon.
 — Allright, miss Vi, väx endast inte mig över huvudet, sade Birger Kruise eftertänksamt.
 Ett hastigt skimmer av en svag rodnad flammade bråkdeln av en sekund över flickans kinder.
 — Rök! sade hon så. Jag vet, att ni längtar efter det.
 Birger Kruise tände sin pipa och drog några bloss, varpå han plötsligt log.
 — Apropos bombsprängningar, sade han. Har er bror många vänner?
 — — —
 Miss Vi, Cumbert och Birger Kruise sutto på farmens breda och svala veranda, då den neger, som blivit sänd att hämta den fällda antilopen, kom uppskyndande och meddelade, att en panter släpat iväg med den. Förresten var det två pantrar som varit framme, en hane och en hona, svartingen hade sett spår av dem bägge.
 Cumberton reste sig ögonblickligen.
 — Så får du redan tredje dagen du är här nere vara med på panterjakt, Vi! sade han.
 — Undrar hur det kommer att kännas? Är det manne stor skillnad på en panter och en fasan — utom i naturläran? du Cumbert!
 — Inte så värst! svarade brodern. Man är litet försiktigare, litet snabbare. Man kan ju — naturläran. Och rättar sig efter den.

Vi och Kruise stego upp, ivriga att delta i jakten.
 — Vi går med detsamma! avgjorde Bob.
 Han sände negern in efter trenne bestämda gevär, varpå hela sällskapet begav sig i förväg mot floden.
 Vid sleket funno de genast, att svartingen hade rätt. Det var tvenne djur som varit där. Men de hade inte ätit utan bortfört bytet. Alltså torde de ha ungar i närheten, och sålunda borde ökad försiktighet iakttas. Pantrar med ungar var en helt annan sak än sådana utan.
 Birger Kruise ryckte på axlarna.
 Man följde spåren längs samma flod, vid vilket vattningsstället befann sig, och kom inom kort in i den enda skogsdunge av större betydelse som fanns inom grannskapet.
 Plötsligt sköt Cumberton och en panter ramlade ned ur ett träd.
 Ett nytt skott av denne kom en unge — för stor att tagas levande — att falla ned ur ett annat, vari ytterligare en unge skymtade mellan grenarna.
 Miss Violet skrek till.
 — Över er, mr Kruise! Över er! Stammen är i vägen för ett skott av mig.
 Birger såg upp i samma stund som den vilda besten, honan, kastade sig ned över honom. Han vek så hastigt han kunde åt sidan, men kände samtidigt djurets klor i sin vänstra axel. Med höger hand grep han blixtnabbt tag om panterhonans vänstra framtass och slet loss den ur axeln.
 Allt var ett ögonblicks verk. Hans hjärna hade arbetat med ilfart. Sabla historia!
 Släppte han taget, skulle djuret kanske anfalla miss Vi!
 Han började med uppjudande av alla sina krafter snurra runt, runt. Pantern var av farten oförmögen att sprattla. Slutligen fick Kruise tag med båda händerna i tasserna och efter ett sista varv med ökad hastighet, lät han djuret i en hög båge singla iväg ut över en liten glänta i skogen.
 Ett nytt skott föll.
 Med rykande bössa och blek som ett lik stod miss Violet och stirrade på besten, där den dalade neråt.
 — Gud ske lov! utbrast hon, då den inte rörde sig efter nedslaget.
 Minuten därefter tillade hon med litet rodnad på kinderna och ett leende i ögonen.
 — Det var verkligen endast litet svårare än att skjuta fasaner! Nu vet jag, var jag har dig, Cumbert!
 — Det var ett mästernskott, sade Birger Kruise.
 På hemvägen sade miss Vi till svensken, som — omplåstrad — gick bredvid henne.
 — Det där gjorde ni för min skull?
 Birger Kruise nickade.
 Violet Cumberton lät handen i en varsam smekning glida över den sårade axeln.
 — En stark man, sex fot och två tum, sade hon.
 — I strumplåsten, ifyllde Bob Cumberton, som gick bakom dem, skrottande. Men sannerligen — i dag hade jag inte velat ha dig en tum kortare, Birger. Vi och jag, ser du . . .
 — Han förstår! sade flickan.
 Birger Kruise nickade åter.
 Såret gjorde för övrigt rent förbaskat ont.
 — — —
 Birger Kruise låg i en vilstol på sin egen veranda. Såret i axeln hindrade honom att röra sig mer än det nödvändigaste.
 Upp för trappan kom miss Cumberton med bössan i handen och några åkerhöns dinglande över armen.

Sanatorieliv... (Forts. fr. sid. 10)

forderliga materialet. Målarna satte upp sina stafflier. Men mest höll man sig till brevskrivning och läsning, när man hade något för sig. De flesta föredrogo att göra ingenting och när de tröttnade på det, att ge sig ut på äventyr i bergen eller på sportbanorna. Davos var redan då ett internationellt sportcentrum. Dess kälkbacke ansågs enastående i världen, och på skridskobanan tävlades om världsmästerskapet. Det var svåra frestelser för dem, som varit med i leken eller voro i den åldern, och många glömde, att de voro sjuka, och drogo döden på sig i ett enda slag. Det fanns också balsalonger, där det dansades långt in på nätterna av personer, som aldrig borde ha satt sin fot där, biljardsalar och kaféer, där många höllo till mer än i fria luften fast röken stod tjock som i ett pörte. Endast på dr Turbans sanatorium måste man hålla sig i schack, om man ville stanna. Där hade var och en sitt schema, som han fick lov att noga följa. Det såg ledsamt ut, men lär inte ha varit det. Man var jämt upptagen och hade inte tid att ha tråkigt. Det uppnåddes också sällsynt goda resultat, om än statistiken bättrades på genom att inga svårt sjuka togos emot och de, som ändå blevo dåliga, skickades bort i tid, så att de inte drogo ned siffrorna med sitt slut. Men det var ett dyryt ställe. Eljest gjorde var och en, som han tyckte, följde läkarnas ordinationer, så långt de stämde med det egna lynnet, och gav dem för övrigt katten. Det var mera tur än förtjänst, att det inte slog sämre ut än det gjorde.

Var nation av de större hade sina särskilda hotell och pensionat — engelsmännen ett helt kvarter och fyrahundra rum — samt sina särskilda tillhåll i de gemensamma. Centrum utgjordes av Grand Hotel Kurhaus, i vars matsal 200 personer dagligen på en gång intogo sina måltider. Där fanns folk av alla nationaliteter och talades väl ett dussin språk, blandmålen oräknade. Rum funnos för olika anspråk och tillgångar, men matsedeln var lika för alla. Den var mycket rikhaltig. Till lunch och middag serverades soppa, fisk, ett par köttträtter, en eller annan mellanrätt och ett par efterrätter. Därtill dracks vin, italienskt eller franskt. Köket var franskt. Det var full valuta för pengarna: fem francs om dagen. Det blev till och med litet för mycket av det goda. Man blev led åt den myckna maten, som man ansåg sig skyldig att göra heder åt, då det hörde till kuren att äta sig fet, om man kunde. Med den ringa rörelse man fick, kunde aptiten inte bli så värst. Efter middagen utfördes musik i salongerna, konverserades och dansades eller gick man på teatern. Kurhaus hade egen teater med föreställningar ett par gånger i veckan. Skådespelarna voro naturligtvis bröstsjuka som alla andra.

I stort sett höll sig varje språkgrupp för sig, men stod öppen för dem, som ville sluta sig till den. Att en fransman skulle ha slutit sig till tyskarna eller en tysk till fransmännen var väl uteslutet, liksom att en polack skulle ha tagit sig ihop med ryssarna eller en ryss med polackerna. Men en skandinav, holländare eller portugis kunde gå var som helst och bli väl mottagen överallt. En särställning intogo judarna. Antisemitismen var något, som jag dittills väl läst om i böcker och tidningar, men aldrig sett något av med egna ögon. Fast den inte tog sig några starkare uttryck, var det påfallande, att judarna varken av tyskar eller fransmän räknades som landsmän ens i denna internationella miljö, där språket eljest var avgörande för grupperingen. Skarpast

Sanatorium i Davos.

framträdde de nationella motsättningarna hos militärerna. Franska och tyska officerare — det fanns gott om bäggedera — funno det besynnerligt, att man kunde umgås med båda. Tyskarna gjorde sig löjligen över fransmännens dåliga hållning och fransmännen över tyskarnas strama fasoner. Men om Dreyfus voro de överens.

Man behöll sina sedvänjor, så långt det lät sig göra, fogade in dem efter förmåga i den gemensamma ritualen och sökte känna sig som hemma. Julbordet med sina tolv rätter ökades på med ytterligare några, för att var och en skulle få med något av sitt eget, och när man bröt upp framåt midnatt från den gemensamma välfägnaden, fortsatte man nationsvis. Även eljest höll man fast vid det övliga i helg och söcken, drack sin absint, rev sin salamander och firade sina nationella högtidsdagar. På de pensionat, där tyskarna dominerade, klagades det, att man blev illa sedd, om man ej deltog i högtidlighållandet av kejsar Wilhelms födelsedag. Inte ens duellerandet uppgavs. Då den schweiziska strafflagen lade hinder i vägen därför i Davostrakten, drog man sig inte för den långa resan över gränsen till Tyskland, där myndigheterna voro mera överseende, för att få utväxla de nödvändiga skotten eller värjhuggen, samt vände sedan, om allt gick väl, med undfångna blesyrer tillbaka och återupptog bröstkuren i Davos. Det var endast yngre tyska officerare, som roade sig med dylika mandomsprov. De äldre vägrade. Sydlänningarna exploderade på fläcken, när sinnet rann på dem, men använde inga grövre tillhygge än de hade till hands för ögonblicket.

Mest alla konflikter hade erotiskt ursprung. Erotiken utgjorde ett mäktigt inslag i Davoslivet. Kvinnorna voro i minoritet åtminstone bland kurgästerna och konkurrensen om dem blev följaktligen så mycket hårdare. Det stora flertalet av både män och kvinnor tillhörde den vitala 20—30-årsåldern, och sjukdomen hade icke nedsatt den erotiska livaktigheten. Varje nation vakade ivrigt över sina kvinnliga tillgångar och sökte, fast med växlande framgång, hålla inkräktarna på avstånd. Det främmande utövade en stark tjusning och många föllo offer därför. De förbindelser, som med större eller mindre éclat ingingos, ledde väl inte alltid till brudstol, men torde i stor utsträckning haft äktenskaplig karaktär. På grund av den stränga tillsynen över de unga kvinnorna i de romanska länderna var det kvinnliga

elementet därifrån svagt företrätt. Det var dyrt att bekosta sällskap, och att släppa ut flickorna ensamma kunde ej komma i fråga. Tyskarna och skandinaverna hade större förtroende för sina ungdomar, men räknade ej med Davosklimatet, den babyloniska rasblandningen och den starka livshungern i dödens grannskap. När de skickade ut sina döttrar för att tillbringa en vinter i Alperna, betraktade de dem som konvalescenter och hade inte tanke för annat än deras hälsa. Meddelandet om, att de stodo i begrepp att förlova sig, kom förmodligen ytterst oförberett för de flesta, som föreställt sig, att man i Davos hade annat att tänka på, och framkallade nog ofta mera oro än glädje. Det enda man med säkerhet visste om fästmannen var, att han var bröstsjuk. Om man var en bra eller dålig människa hade man lika litet begrepp om, som om han kunde försörja en hustru. För att ta reda på, vad man kunde se med egna ögon och höra med sina öron begav man sig dit och fann de unga i ett tillstånd, som kanske snarare förde tankarna på barndop eller begravning än på bröllop. Så osäkert som livet tedde sig från Davos horisont, frågade man föga efter morgondagen, mindre ju sämre ens personliga ekvation ställde sig. En och annan såg visserligen ljusst på framtiden in i det sista, och vid festliga tillfällen kunde de flesta ryckas med, men längst inne fanns nog hos alla en stark känsla av livets obeständighet och dödens närhet. Hos några utlöste denna känsla religiösa meditationer, men hos de flesta en hetsig iver att få ut så mycket som möjligt av den tid, som återstod. Därutinnan skilde sig den ena folkgruppen inte mycket från den andra. Den ena människan är inte den andra lik, om de också äro aldrig så nära släkt. Olika klimat och natur märka folk invändigt som utvändigt, medföra olika hudfärg och lynnestemperament, olika levnadsvanor, seder och bruk. Men inför livets stora avgöranden reagera svarta, vita, gula och bruna, fast individuellt olika, i stort sett ganska lika. Hur mycket mer då de, som bött grannar i tusentals år.

När man lever fjärran från den övriga världen, får förbindelsen därmed sin särskilda tjusning. Tåget blir något helt annat, då det susar förbi en station i ödemarken än när det ångar in på bangården i en storstad. Utom järnvägen fanns i Davos landsvägs-post, och fast man praktiskt talat endast hade att göra med den förra, var det den senare, som gjorde det djupaste intrycket. Den och vinfororna från Veltlin. Inte för vinets skull, ty det var inte för oss, utan för den infödda befolkningen. Men på andra sidan bergen låg Italien. Posten och vinfororna kommo samma väg, och det var en äventyrlig färd.

Jag hade hört färden över fjällen prisas som underbar, och en dag i slutet av januari kunde jag inte stå emot frestelsen att låt packa in mig i en av postslädarna, som utom posten förmedlade även en liten turistström. Vädret var härligt, och postiljonen försäkrade, att vi inte hade några äventyr att befara. När vi lämnade Davos, pekade kvickslivret på -20 grader Celsius, men innan vi ännu nått skogsgränsen, hade solen värmt upp luften, så att man skulle ha kunnat gå i halmhatt och bara skjortärmarna som i Davos, där det annars också kunde vara bistert. Den, som sett nordisk fjällnatur, förvånade sig över den skarpa skogsgränsen. Inga tvinande dvärgbjörkar syntes till utan skogen slutade tvärt och oförmedlat. Sedan vidtog den döda alpreigionen, som bredde sig ändlös omkring oss, en öken utan en oas. Fjällväggen blev allt brantare och brantare, där vägen slingrade sig fram mellan bråddjupen. Skjutskarlarna pekade ut för oss de ställen, där lavinerna brukade hota. I gott väder hördes deras dån på flera minuters avstånd, och då var det

ingen konst att rädda sig, men i storm hade man inga varningstecken att lita på, utan fick ge sig ut på vinst och förlust. Denna solskensdag hördes emellertid intet lavinbrus. Utan äventyr passerade vi Flüela och inträffade frampå eftermiddagen i poststationen Süss, där de, som icke skulle fortsätta färden söderut, hade att invänta följande dags post för att anträda hemfärden. Men dagen därpå var det slut med solskenet. Himlen hängde låg och grå över oss, och det ven om knutarna. I spetsen för karavanen gick en passagerarsläde. Så följde packslädarna, vilkas hästar dresserats att reda sig utan kuskar. Sist kommo ett par passagerarslädar. En Veltlinkaravan, som höll på att tillryggalägga den sista av sina sex fjälldagsresor, lät oss passera förbi och bilda förtrupp, men höll sig tätt efter. Himlen vart allt mörkare, och stormen tog till. Över vidderna, som inte längre tedde sig som vidder, virvlade snön i täta pelare och piskade oss i ansiktet, så att det var svårt att andas. Plötsligt hördes ett dån helt olikt stormens vanliga, och när vi såg oss om, voro vi avskurna från vinkaravanen genom en hög snövall, resterna av lavinen, som störtat ned i klyftorna under oss. Hade vi befunit oss några famnar längre tillbaka, skulle vi med hästar och slädar ha tumlat om nere i djupet. Efter några minuter funno vi vägen sönderbruten av en ny lavin. Sent omsider lyckades vi ta oss igenom och kommo fram till närmaste vägvårdarstuga, där vi måste söka lä. Vi hade just kommit in och börjat värma upp oss, då huset plötsligt skakades liksom av ett jordskalv. En lavin hade rullat ned och nästan begravt stugan. Snön steg högt över fönstren, och potsslädarna, som stått ute, medan hästarna spänts ifrån och satts under tak, lyckades man först på dagen därpå gräva fram. I tre dygn nödgades vi stanna i vårt krypin, där sämjan visserligen var god, men rummet ändå litet och födan knapp för åtta matfriska opåräknade inackorderingar. Men vi kommo i alla fall undan med livet och kunde återvända till våra liggstolar.

Vårre gick det året därpå, då en hel Veltlinkaravan om tio slädar bregrovs under ett snöskred en bit därifrån och av de sex män, som förde dem blott en enda räddades.

En extra slant till julen

förtjänar Ni lätt genom att sälja

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

JULNUMMER

En vacker jultidning med värdefullt innehåll

Innehållsrik — Intressant — Lättsåld

Den billigaste och bästa jultidningen.

Tillskriv vår expedition eller gör oss ett besök!

Vår adress är Kocksgatan 15, Sthlm. Tel. 41 39 99

Obs! Endast ordentliga och vederhäftiga försäljare göre sig besvär.

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

Vinsten som blev förlust

illustreras i följande parti, spelat i den i förra numret omnämnda mästarturneringen i Stockholm. Vit har spelat upp en överdådig angreppsställning och har blott att göra det drag, som skulle inbringa honom en välförtjänt seger. Men i det avgörande ögonblicket svek honom koncentrationsförmågan — det lilla vinstdraget uteblev — och motståndaren kunde triumfera efter att påpassligt ha tagit sin chans. Förvisso ingen ovanlig händelse!

A. Bergqvist

1. d2—d4
2. Sg1—f3
3. g2—g3
4. Lf1—g2
5. 0—0
6. Sf3×d4
7. Kg1×g2
8. b2—b3
9. Lc1—b2
10. c2—c4
11. Sb1—c3
12. f2—f3
13. c4×d5
14. Sc3×d5
15. e2—e3

G. Danielsson

- Sg8—f6
- b7—b6
- Lc8—b7
- c7—c5
- c5×d4
- Lb7×g2
- Dd8—c8
- g7—g6
- Lf8—g7
- 0—0
- Dc8—b7†
- d7—d5
- Sf6×d5
- Dd8×d5

Dåligt vore 15. e4 på grund av Dd6 jämte Td8.

15. — — Sb8—d7
16. Dd1—e2 Ta8—c8
17. Tf1—d1 Dd5—b7
18. Td1—d2 Tf8—d8

Det utvecklas en hård positionskamp.

19. Ta1—d1 Sd7—e5
20. e3—e4 a7—a6
21. f3—f4 Se5—d7
22. De2—f3 Sd7—f6
23. e4—e5 Sf6—d5
24. Kg2—g1 e7—e6

Man får nog anse att svarts ställning här är något bättre till följd av den starka springarposteringen. Vid "lugnt" spel skulle fördelen i längden kunna bli avgörande.

25. f4—f5!

Vit uppfattade lägets allvar och inleder i rätta ögonblicket ett vackert motspel med bondeoffer.

25. — —

Lg7×e5

Det fanns visserligen alternativet 25. —, g×f5. 26. S×f5, e×f5. 27. T×d5 jämte torn- och dambyte, och svart bör trots sämre bondeställning kunna hålla remi. Med partifortsättningen blir vits angrepp farligt.

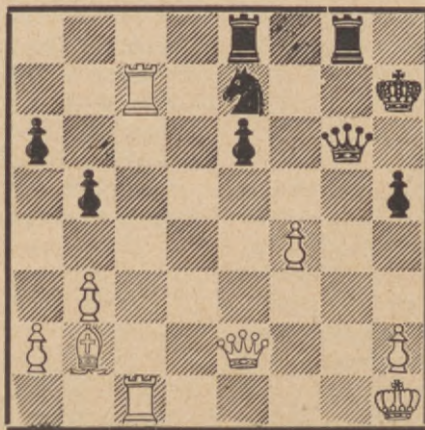
26. Sd4×e6!	f7×e6
27. Lb2×e5	g6×f5
28. Le5—b2	Db7—f7
29. Df3—e2	h7—h6
30. De2—e5	Kg8—h7
31. Td1—d4	Td8—g8
32. Td4—h4	Tg8—g6
33. Th4—c4	Tg6—g8
34. Td1—c1	Tc8—e8
35. Kg1—h1	b6—b5
36. Tc4—c6	f5—f4

Enda försöket för att kunna hoppas på motchanser.

37. g3×f4	Df7—g6
38. Tc6—c7†	Sd5—e7
39. De5—e2	h6—h5

För att få ett nödvändigt flyktfält för kungen. På genast Df5 följer 40. Td7. Men även på textdraget kan vit avgöra partiet till sin fördel.

Ställning efter 39. —, h6—h5.

40. Lb2—d4?

Hittills har vit fört angreppet förträffligt och nu kunde han kröna sitt goda spel med en elegant vinstfortsättning: 40. f5!, D×f5 (Eller Dg5. 41. De4!, e×f5. 42. Db7!, Tg6. 43. Te1, Kg8. 44. Dd5†, Kh7. 45. Df7†, Kh6. 46. Lc1.) 41. Tc1—c5!, Db1†. 42. Lb2, och svart är försvarslös. Tidsnöd gör sig nu påmind.

40. — — Dg6—f5

41. Ld4—e5

Här kunde vit genast göra remi med 41. Tc1—e5, Db1†. 42. Tc1 o. s. v.

41. — —	Kh1—h6
42. Tc1—e1	Se7—d5
43. Tc7—c1	Tg8—g6
44. Te1—g1	Te8—g8
45. Tg1×g6†	Df5×g6
46. De2—f3	

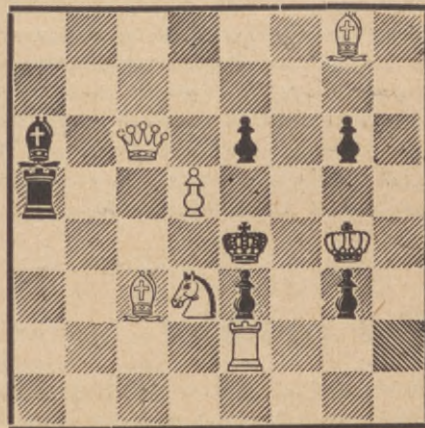
Nödvändigt var 46. a3, och vit bör kunna hålla ställningen utan svårighet. På textdraget följer en nätt vinstmanöver.

46. — —	b5—b4
47. Le5—d4	Dg6—f5
48. Ld4—e5	Sd5—c3
49. a2—a3	Sc3—e4
50. a3×b4	Se4—f2†!

Uppgivet.

PROBLEM N:R 106.

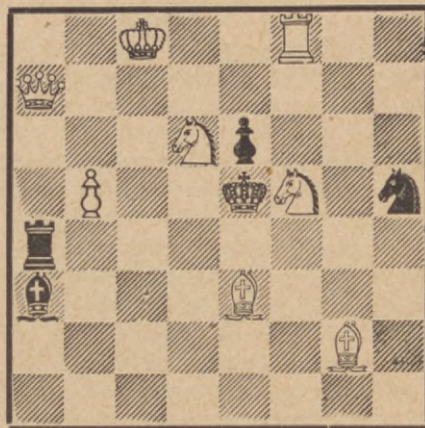
Av R. A. Collville.

Matt i två drag.

PROBLEM N:R 107.

Av T. Guest.

Matt i två drag.

Lösningar. Problem n:r 104: 1. Le2. Problem n:r 105: Lh2.

Sandträskexpo

Patienterna på Sandträsk sanatorium hade i början på oktober ordnat med en trevlig hobbyutställning.

Utställningen har besökts av en stor publik, varvid besökarna har fått en liten uppfattning om vad patienterna kan åstadkomma i fråga om välgjorda handarbeten.

Bland de utställda föremålen må nämnas oljemålningar, sydda tavlor, färglagda foto samt dukar och kuddar i vackra färger.

Att utställningen väckt stort intresse kan man se på de livliga besöken i utställningslokalen.

Ö—n.

— ★ —

Var oraklet... (Forts. fr. sid. 12.)

hördes den gudomliga rösten ge råd och lämna svar på frågor som rörde det fördolda. Om rösten var suddig, och orden mångtydiga, var det i alla fall guden som talade, och kritik var utesluten. Men prästerna roade sig ofta, ungefär som medeltidens hovnarrar, att säga många hårda ord och beska sanningar åt högt uppsatta män, som nu på knä och med böjt huvud tog emot gudens vreda utgjutelser.

Arkeologerna har som redan förut nämnts, nu avslöjat oraklens fromma bedrägerier: från templens källare ledde ett sinnrikt talrörssystem upp till statyerna i tempellunden, där pilgrimerna väntade på orakelsvaren. I underjorden arbetade prästerna och deras medhjälpare med att utredigera svaren på de frågor, som framställdes i templets samtalsrum. När de inkomna rapporterna sammanställdes steg sedan svaret dovt och mullrande upp genom taltuberna och ut till de andäktigt lyssnande pilgrimmerna. Svaren lämnades av särskilt utbildade "hallåmän" med för ändamålet tjänlig röst, och formuleringen av svaret handhades av tränade "notis- och redaktionschefer", som lade sista handen vid reporterernas material.

Man kan ju skratta åt dessa finurligheter eller förundra sig över forna tiders löjliga naivitet, men man kan ju också fråga sig, om det är så synnerligen stor skillnad på nutidens och forntidens människor i det avseendet. Ty världen vill bedragas. Denna sanning framstår aldrig så klar som under krigstider, då människor girigt söka svar

I HÖSTENS NATT...

*I höstens natt slår regnet mot min ruta
och mörkret höljer allt i sorgens flor —
i regnets natt nu sommarns stigar sluta
där ödsligheten drömtygad endast bor.*

*Men ensamheten blir förklarad stor
och natten spelar på min ungdoms luta
en gammal visa, en chanson d'amour
när regnet slår i mörkret mot min ruta.*

*Du bor härinne i min ensamhet —
i sorgens natt vår kärleks hemlighet
slår ut liksom en vit och sällsynt blomma.*

*Din doft nu fyller ensamhetens rum
och sommarns sista blomvind sveper ljum
igenom regnets timmar grå och tomma.*

NILS THORÉN.

på frågan: vad bär framtiden i sitt sköte? Denna företeelse är urgammal; den har upprepat generation efter generation och har således vunnit hävd. Och det har alltid funnits föreslagna, finurliga och från alla skrupler fria människor, som utnyttjat denna människornas nyfikenhet och ockrat på godtrogenheten.

Erik Granquist.

— ★ —

Händelser i Rapid (Forts. fr. sid. 26.)

— Hönsbuljong! dekreterade hon. Ingenting i världen går upp mot hönsbuljong. Och då vi ju inte har någon läkare här ute på slätten, har jag utnämnt mig själv till er doktor, såsom jag hittills varit er sjuksköterska.

Hon klappade i händerna.

Husboyen kom ut och hon lämnade denne fåglarna med tillsägelser för kocken.

Så gick hon fram till konvalescenten och ställde sig med handen på dennes friska skuldra.

— Hur länge har vi känt varandra, Vi? frågade Birger Kruise plötsligt.

— Precis åtta dagar! svarade flickan.

— Det vore bestämt rysligt chockerande för vissa människor, om de kunde höra vad jag nu ämnar fråga. — Vi! Har vi tid att låta en sekund gå oss ur händerna?

Hennes vänstra hand gled upp i det rufsiga håret bredvid henne.

— Inte bråkdelen utav en! svarade hon.

Birger Kruise lyfte upp huvudet och flickan böjde sig ned över honom.

Bob Cumberton hördes visslande komma från huset andra sida.

— — —

Rakt fram — i söder — lyste fälten i solskenet mot en klarblå himmel.

De svenska färgerna — —

från FÖRBUNDSARBETET

CENTRALFÖRENING BILAD I VÄSTER-NORRLANDS LÄN.

Vid sammanträde i Härnösand den 24 sept. med representanter för konvalescentföreningarna i Örnsköldsvik, Härnösand och Sundsvall bildades en centralförening för Västernorrlands län.

Det beslutades att styrelsen för den nya centralföreningen, som fick namnet Västernorrlands Lungsjukas Centralförening, skall bestå av tre representanter för varje konvalescentförening och en representant från varje patientförening.

Till t. f. ordförande i centralföreningen utsågs Yngve Mattsson, Härnösand, och till t. f. sekreterare Nils Thelin, Sundsvall.

FÖRENINGEN FÖR LUNGSJUKA I STOCKHOLM

hade den 12 okt. ordinarie månadsmöte, varvid fatigvårdsdir. Otto Wangsson, Stockholm, talade om socialvården förr och nu. Tidigare fanns det endast en form av socialvård nämligen fatigvården men under åren närmast före kriget främst vid 1937 års riskdag genomfördes en rad betydelsefulla reformer på detta område. Sedan kom världskriget och lade sin hämsko på den sociala utvecklingen. I fortsättningen framhöll hr Wangsson som sin åsikt att behovsprövningen bör vara kvar men att den skall utövas med takt och humanitet. Den får ej utövas så att den verkar avskräckande eller psykiskt deprimerande på de hjälpsökande.

De hjälpsökande skall behandlas som fullvärdiga medborgare trots att de råkat komma i en sådan situation att de måste anlita det allmännas hjälp. Man strävar också efter att på socialvårdshåll utbilda sina tjänstemän för detta ändamål.

Föredraget åhördes av ett intresserat auditorium, som fyllde lokalen, HSB-salen, Fleminggatan 41. "Vårat Gäng" medverkade även och svarade för det lättare programslaget på ett utomordentligt sätt.

Pa 5 dagar

betas ut till mod
SEBUSAN
SVAVELTINKTUR
å 2.50 och 4.50 kr

De Lungsjukas Riksförbund

Kocksgatan 15, Stockholm.

Tel. 41 39 99.

Ombudsman Frithiofs bost. tel. 51 26 95.

Red. Sandréns bost. tel. 40 69 93.

Kassör Hillers bost. tel. 49 60 96.

Konvalescentföreningar

anslutna till De Lungsjukas Riksförbund.

BLEKINGE LÄN: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Blekinge Län, Box 95, Karlskrona. Ordf. Ragnar Andersson, Strömsberg, Spjutsbygd.

BORÅS: SÄLKO Södra Älvsborgs läns konvalescentförening. Korresp. Sam Johansson, Nelsongatan 4, Borås.

ESKILSTUNA: ELKÅ (Eskilstuna Lungkonvalescenter). Ordf. J. A. Åkerlund, Törnerosgatan 12, Eskilstuna. Tel. 348 36. Kassör Bertil Anderzon, Rosenfors, Skogstorp.

ESLÖV: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Eslöv med omnejd, Box 107, Eslöv. Ordf. Thure Olsson, Eslöv.

FALUN: Konvalescentföreningen för Kopparbergs län. Korresp. Karl Jonsson, Box 21, Falun.

GÄVLE: Gävle Konvalescentförening. Ordf. Bertil Söderström, 5:te Tvärgatan 42, Gävle.

GÖTEBORG: Göteborgs Lungsjukas Centralförening, adr. Hertzia (Tel. 11 96 02). Expeditionstid: 10—13 och 15—17, lörd. 10—14.

HALLANDS LÄN: Hallands Läns Förening för Lung-Tuberkuloskonvalescenter. Ordf. John Höög, Engelbrektsгат. 7, Varberg. Tel. 12 26. Korresp., kassör och ombudsman Torsten Petersson, Lia. Tel. Fridhemsberg 76, postg. 27 43 44.

Sektioner: Södra Hallands sektion: Ordf. Carl Nyman, Slottsmöllevägen 64, Halmstad. Tel. 40 55; Mellersta Hallands sektion: Ordf. Gunnar Andersson, Olofsbolinjen, Falkenberg; Varberg m. omnejd: Ordf. John Höög (se ovan); Norra Hallands Sektion: Ordf. Nils Kristensson, Kullavik.

HÄLSINGBORG: De Lungsjukas Konvalescentförening, Trädgårdsgat. 19, Hälsingborg.

HÄRNÖSAND: Ängermanlands Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, tel. 23 37. Sekr. och korresp. Folke Aséll, Storgatan 31, tel. 15 42. Kassör Gerhard Andersson, Bollgränd 2, tel. 22 35. Postgirokonto nr 26 29 24.

HÖGANÄS: De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs. Ordf. Nils Axén, Kullagatan 20. Sekr. Robert Dahlström, Allégatan 20.

JÖNKÖPING: Jönköpingsortens Konvalescentförening för TBC-sjuka. Ordf. Harald Westman, Merkuriusvägen 57, Jönköping.

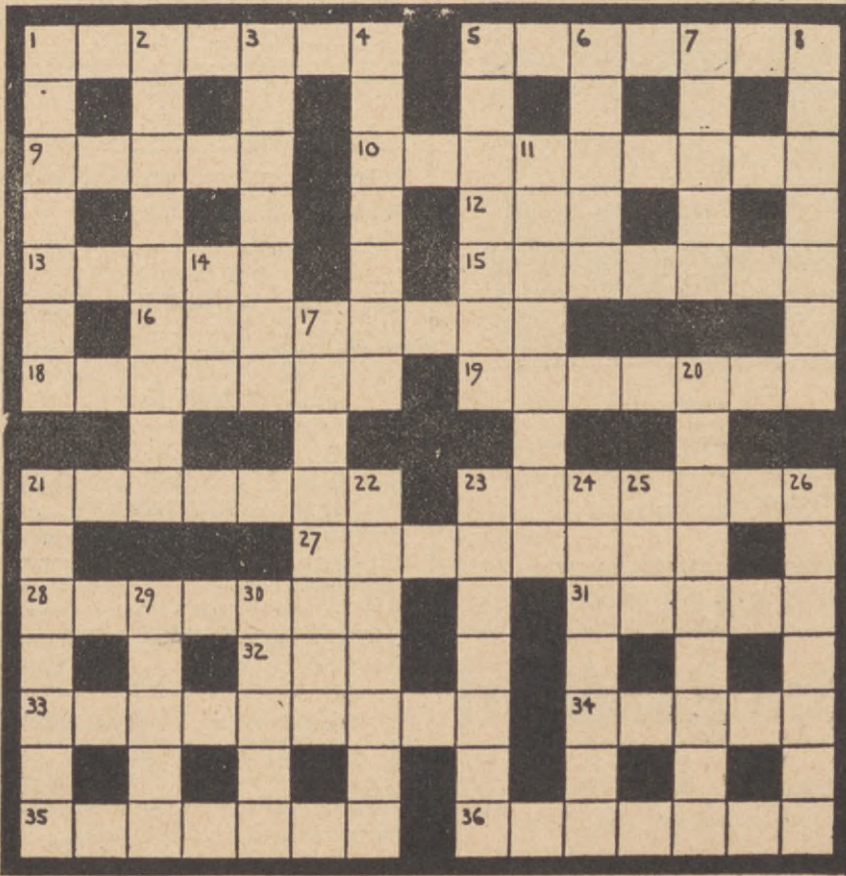
- KALMAR:** Kalmar Konvalescentförening. Ordf. Carl Hellström, Ståthållaregatan 13. Sekr. Fru Alva Andersson, Drottning Margaretas väg 49, Kalmar. Månadsmöten första tisdagen i varje månad i Folkets hus.
- KARLSKOGA:** Konvalescentföreningen för lungsjuka inom Karlskoga med omnejd. Ordf. Bertil Krona, Riksbyggen nr 2, Aggerud, Karlskoga.
- KIRUNA:** Kiruna Konvalescentförening. Ordf. Josef Lundström, Kiruna, kassör Torsten Vikström, Steinholtsgat. 16, Kiruna.
- KRISTIANSTADS LÄN:** De Lungsjukas Förening i Kristianstads Län. Ordf. Martin Persson, Box 932, Hässleholm. Sekr. Elisab. Borg, Osby. Föreningsmöten hållas i april och aug. månader.
- KÖPING:** F. L. I. V. Föreningen Lungsjuka i Västmanland, Sektion Köping, Ordf. Alvar Rosen, Viktoriagatan 6 B. Tel. 891, kassör Anna-Lisa Torstensson, Schelegat. 17, Köping. Postgiro 28 14 60.
- LANDSKRONA:** Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad. Expedition Fiskaregränden 31, Postfack 113, expeditionstid månd. och torsd. 19—20.
- LULEÅ:** Luleå Konvalescentförening ("Konscento"). Ordf. Göte Landström, Södra Strandgatan 27—29, Luleå. Tel. 23 61. Lokal A. B. F. Föreningsmöten hållas 1:sta söndagen i varje månad.
- LUND:** Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Lunds stad. Ordf. Folke Thörnberg. Exp. L:a Fiskaregat. 4 (Tel. 49 90). Expeditionstid: 12—14. Föreningsmöten hållas första tisdagen i varje månad kl. 6 å Wieselgrens minne.
- LYCKSELE:** Konvalescentföreningen Bången. Ordf. Arne Johansson, Vägsele.
- MALMBERGET:** Malmbergets Konvalescentförening. (Malkova). Ordf. Sixten Andersson, Österlånggatan 50, korresp. fröken Märta Sundkvist, Hermelin 70, Malmberget. Möten hållas andra fredagen i varje månad. Lokal Folkets hus C-sal.
- MALMÖ:** Understödsföreningen för Lung-tbc-sjuka i Malmö stad, Almbäcksgatan 2 B, Malmö.
- MALMÖHUS LÄN:** Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation, Kamrergat. 3, Malmö.
- MEDELPAD:** Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Folkets hus, exp. 3, Sundsvall. Ordf. Bengt Wedin, sek. Nils Thelin. Exp. i Folkets Hus hålles öppen onsd. och lörd. 12—14. (Tel. 26 88).
- NORRBOTTENS LÄN:** Norrbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Widar Östling, Box 518, Luleå 2.
- NORRFJÄRDEN:** Norrfjärdens Lungsjukas Förening. Ordf. Rudolf Persson, Sjulsmark, kassör Gustaf Öhman, Norrfjärdens.
- PITEÅ:** De Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Gerhard Karlsson, Box 723, Piteå. Tel. 17 30. Kassör Kjell Strandberg, Box 17. Tel. 10 08 eller 11 61, Piteå.
- SANDVIKEN:** Sandvikens Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Ivar Persson, Västanbyg. 10, Sandviken.
- SIGTUNA:** Sigtunaortens Konvalescentförening. Ordf. Rich. Pettersson, Löfstaholm, Knivsta.
- SKARABORGS LÄN:** Skaraborgs Läns Konvalescentförening. Ordf. Lennart Åberg, Postfack 16, Skövde.
- SKELLEFTEÅ:** Norra Västerbottens Konvalescentförening. Ordf. Mauritz Lindgren, Box 544, Skellefteå.
- STOCKHOLM:** FLIS (Föreningen för Lungsjuka i Stockholm) Kocksgatan 15. Sthlm. Ordf. Felix Svensson. Expeditionen Kocksgatan 15 hålles öppen torsdagar kl. 19—21, måndagar och onsdagar 13—15. Tel. 40 65 71. Postgiro 15 99 30. Föreningsmöten sept.—dec. i H. S. B-salen, Flemminggatan 41, andra torsdagen i varje månad kl. 19,30.
- STOCKHOLMS NORRA FÖRORTER:** "Sako" (Förening för sanatoriekonvalescenter i Sthlms norra förorter). Ordf. Bertil Forsström, Vegagat. 33, Sundbyberg, tel. 28 36 21. Månadsmöten hållas i Folkets Hus C-sal, Sundbyberg i regel andra torsdagen i varje månad.
- SÖDERHAMN:** Söderhamns Konvalescentförening. Ordf. Karl Berglund, Åsbäcksgatan 12, Söderhamn.
- UMEÅ:** Konvalescentföreningen Lövsta, Umeå. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund.
- UPSALA LÄN:** Upsala läns konvalescentförening. Ordf. Sven Lindberg, Svarthamn 27, Skutskär. Tel. Harnäs 165. Kassör Syster Karin Dansson, Ulleråkers sjukhus, Upsala. Tel. 384 35.
- VÄSTERBOTTENS LÄN:** Västerbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Hilding Hedman, Hällnäs, Sanatorium, sek. Alexander Andersson, Hällnäs Sanatorium.
- VÄSTERNORRLANDS LÄN:** Västernorrlands Lungsjukas Centralförening. T. f. ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, Härnösand, t. f. sek. Nils Thelin, Fagerdalsgatan 3, Sundsvall.
- VÄSTERVIK:** Västerviks Konvalescentförening för tbc-sjuka. Ordf. Harry Druid, kassör och sek. Ingvald Axelsson, Ö. Kyrkogatan 49, Västervik.
- VÄSTERÅS:** Västmanlands Konvalescentförening. Ordf. Folke Pettersson, Tomtebo 81, Hallstahammar, kassör Sixten Andersson, Statorvägen 5, Västerås.
- ÖREBRO LÄN:** Örebro Läns Patientförening. Postfack 92, Örebro. Ordf. Alfred Lindahl.
- ÖRNSKÖLDSVIK:** Norra Ångermanlands Konvalescentförening (förening för lungsjuka i Örnsköldsvik med omnejd). Ordf. Teodor Bodin, Box 860, Varvet, Örnsköldsvik, sek. Erik Nordenkvist, Box 83, Ö-vik och kassör Erik Vestman, Box 56, Sundåsen.

På förekommen anledning

få vi påpeka att korrespondens rörande De Lungsjukas Riksförbund eller Tidskriften Status icke bör adresseras till någon av Förbundets funktionärer personligen utan till Förbundet, resp. tidskriften.

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND.

KORSORD NR 11

VÄGRÄTA ORD.

1. Ris på långfredagens morgon. (7)
5. Hör inte till de gäss, som gå på land. (7)
9. Rop och förvar. (5)
10. En naturens sövande melodi. (9)
12. Måste ju det oundvikliga. (3)
13. Enligt vissa skalder är kroppen själens —. (5)
15. "I ett rökmoln svepte sig vatten och land och ur molnet blixtrade eld, som av åskor dånade rymdens valv och den blodiga marken skalv". (7) (Runeberg.)
16. Han utför ett lönlöst arbete. (8)
18. Viktor Rydberg ville ha en ren. (7)
19. Havets stjärna på terra firma. (7)
21. Är varje resonabel människa mottaglig för. (7)
23. "Härmed får jag vördsamt anhålla om understöd . . ." (7)
27. Norsk fisk och bör vi inte säga om utvecklingen i Norge. (8)
28. Sker ofta vid hemfridsbrott. (7)
31. Den kränka blekhet. (5)

22. Vattnet verkar det visserligen inte, men väl den däri slagna konjakten. (3)
33. En Djurgårdsbo som har sina fläckar. (9)
34. Infödningarna på Nya Zeeland. (5)
35. En järnvägsman med trassel. (7)
36. Är livet i dessa omvälvande tider. (7)

LODRÄTA ORD.

1. En byggnad där säckar gå ut och in. (7)
2. WELLANDER: Riktig svenska. (9)
3. När Virta bro det gäller, vem äter i ro foreller? (7)
4. Är verkligen kuttrasju med sin make. (7)
5. En betydelsefull punkt på vandrigen. (7)
6. Hörs från olika håll. (5)
7. Gör den som bara går i vägen. (5)
8. En doft av Sherlock Holmes. (7)
11. Biskop Spegel bodde på sin tid i ett sådant. (8)
14. Hiss. (3)
17. En som inte har det lätt. (8)

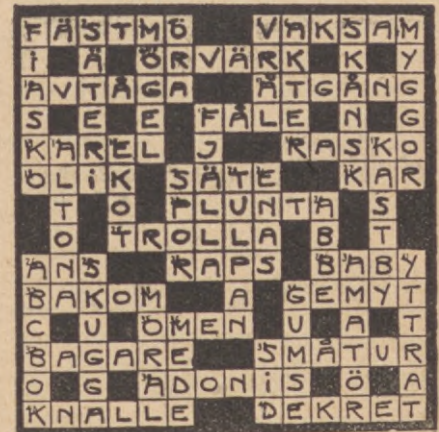
20. . . . och han kysste henne lidelsefullt.
Forsättning i nästa nummer. (9)
21. En välgörare i det fördolda. (7)
22. Vad är en god affär? (7)
23. Astronomisk plåt. (7)
24. Spegelverk. (7)
25. På hammare eller danska. (3)
26. Att raka sig med ett slött och rostigt blad i hyveln kan ibland vara nog så —. (7)
29. På sekunden, på millimetern. (5)
30. Hade munkarna lovat att vara. (5)

LÖSNINGAR

till korsord nr 11 skola vara oss tillhanda senast den 15 dec. Två pris utdelas på resp. 10 och 5 kr. Lösning i januari-numret.

På förekommen anledning påpekas att varje tävlingskuvert får innehålla endast en lösning liksom att varje tävlingsdeltagare givetvis inte äger rätt att insända mer än ett tävlingskuvert. Glöm ej att märka kuvertet "Korsord nr 11."

LÖSNING TILL KORSORD N:R 9.

Pristagare: Första pris, 10 kr., till H. Ahrling, Hässleby Sanatorium, andra pris, 5 kr., till Syster Idas sjuk- och vilohem, Klövervägen 9, Äppelviken.

Avsnoppad.

Kyrkoherden spelar kort med majoren och häradshövdingen. Vid uppgörelsen betalar kyrkoherden sin förlust med en mängd kopparslantor, ettöringar och tvåöringar.

— Jag, tror kyrkoherden har tagit med sig hela kollekten, säger majoren.

Kyrkoherden: — Jaså, känner majoren igen sina bidrag.

GÄLLIVARE

RADIO & SPORTAFFÄREN

Tel. 207. GÄLLIVARE. Tel. 207

Ledande radiomärken.

Radioservice. - Grammofonskivor.

Alfa Danielssons

MODE- & PÅLSVARUAFFÄR

Stor sortering i Pälsar och Skinnvaror. Kappor, Hattar, Klänningar.

ALLTID NYHETER. - TELEFON 110

GÄVLE

J. HEDMANS LITOGRAFISKA TRYCKERI

Eft. LISA KRUSE

Spec.: Reklam-, Emballagestryck m. m.
Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 28 92

K. E. KLING, Mek. Verkstad

5:te Tvärgatan 1. Tel. 24 21, 54 62, Gävle

Svarvning - Fräsning - Slipning - Fixturer - Experimentarbeten

Detaljer till Flygplan

BUSS-CAFÉET

(FULLSTÄNDIG KAFÉFÖRELSE)

Gävle Tel. 65 73

OBS.! Även till avhämtning och utskickning.

Praktiska Byggnadsaktiebolaget

Hamntorget 1 GÄVLE Telefon 29 68

Utför allt inom branschen.

Införda offert.

Värme-, vatten- och avloppsledningar

Davoust Rörledningsaffär A.B.

Telefon 11 73, 36 73 GÄVLE

Firman etabl. 1899

KALMAR

Montering av gengasaggregat

Förstklassiga bilreparationer

A.B. Sievert & Fornander

KALMAR - Telefoner 7, 215, 15 15

KARLSKRONA

Bjelkes Blomsterhandel

Sandbrogatan 3

REKOMMENDERAS

I AKVARIET.

— Tillåter fröken, att jag följer er upp till ytan och visar er några märkvärdiga människotyper?

*

KARLSKRONA

Göta Konditori

A. H. HOLMER

Landbrogat. 11 - Karlskrona - Tel. 846

Konditoriet där man trivs

Beställningar å tårter, efterrätter m. m. utföras till största belåtenhet

KIRUNA

ALLTID FÄRSKA BAKVERK
CONDITORI BRÄNDA TOMTEN
(PAUL LAVÉN)

Tel. 109

TÅRTOR — EFTERRÄTTER

KOLSVÄ

GUTTSTABRYGGERI KOLSVÄ

Rekommenderar sina välkända tillverkningar av MÅLTIDSDRICKA tappat å 5 o 10 liters glasflaskor samt LÅSKEDRYCKER och VICHYVATTEN
Telefon Kolsva 21

KUNGSBACKA

HJELMFORS GARNER

REKOMMENDERAS

Kemisk tvätt och färgning emottages

Telefon 126.

KÖPING

Kaffebrödet

— alltid färskt, frasigt, förstklassigt i

THULE-KONDITORIET

CITYHUSET — Tel. 1117

LJUSDAL

A.B. C. E. NORDKVIST Möbelfabrik & affär

För all möblering — Platsens största sortering

Tel. 12 23 Ljusdal Tel. 16 73

LULEÅ

BYGGNADSBOLAGET

BRÖD. HEDSTRÖM & C:o

Tel. 28 19, SVARTÖSTADEN, LULEÅ

Utför: Byggnadsentreprenader av alla slag
Uppsätter villor i funkis- och annan stil efter egna ritningar. — Införda offert.

LULEÅ KEMISKA TVÄTT

Smedjegatan 24 Telefon 14 66

LULEÅ

Kemisk tvätt Ångpressning

Ring Ni, så hämta vi!

FIRMA ELEKTRA

Entreprenör för Luleå Stads

Elektricitetsverk

Tel. 2214 (Gunnar Lindström. Tel. 2214

SVARTÖSTADEN

Alla slags elektriska installationer o. reparationer.

MALMBERGET

10 ÅR TELEFONNUMRET

FÖR MODERN HÄRVÄRD

Jonassons Herr- & Damfrisering

MALMBERGET

MALMÖ

MARMOR, KALKSTEN och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

— Villa Daisy, Mariedalsvägen —

MALMÖ Telefon 153 80

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNÄ

REKOMMENDERAS

OLGA HELLQVIST

GYNNA ANNONSÖRERNA

NORRKÖPING

E. BJÖRKLUND & C:O

PAPPER EN GROS

G:la Rödstrug. 1 B. Tel. 211 22, 212 99

A.-B. Björklund & Wedin

RÖRLEDNINGSENTREPRENÖR

Kontor och Lager:

V. S:t Persgatan 15 Tel. 283 32, 283 21
NORRKÖPING

Reparationer och Nyanläggningar

Trävaru **AB BRÖD. SVENSSON**

Östra Järnvägsstationen.

Tel. 202 82 och 205 04. NORRKÖPING.

Hyvlade och ohyvlade trävaror samt alla slags list, wallboard, plywood & ved

NYKÖPING

MJÖLKBAREN

NYKÖPING

Bagaregatan 29 Telefon 17 63

REKOMMENDERAS

OSKARSHAMN

**AB SKANDINAVISKA
KORSETTFABRIKEN**
OSKARSHAMN

Tel. 645

Tillverkar och försäljer korsetter
alla slag

ALMQVISTS EFTR.

Järn-, Sport- & Bosättningsaffär
— OSKARSHAMN —

REKOMMENDERAS

Tel. 229 - 257

PITEA MED OMNEJD

Allt för bilen

**BILÄGARNAS INKÖPS-
FÖRENING**

Tel. 10 52 — Piteå.

SKELLEFTEA

SKELLEFTEA

KEMISKA TVÄTTINRÄTTNING

Stationsgatan 14 Telefon 105 52

VID ALL SLAGS TVÄTTNING

— Skriver du upp dina utgifter?

— Ja, men bara de första fjorton dagarna. Se'n gör specerihandlaren det.

*

Realistisk konst.

Min yngste som som just har börjat skolan satt i dag vid middagsbordet och berättade om dagens händelser. Och så kom det:

— Idag sa fröken att vi skulle måla något riktigt nyttigt och då målade jag en grönsakssoppa . . .

*

SKELLEFTEA

FIRMA

W. SANDSTRÖM A. B.

Stationsgat. 22. Tel. 101 01, 105 19

— FRUKTIMPORT —

SUNDSVALL

Järnkonstruktioner och smiden

för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad

Telefoner 47 57, 47 67 — SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

ayhåller å Bergsäkers Travbana, Sundsvall, travtävlingar c:a 30 sönd. under Mars-Oktober 1944. **Totalisator, Restauranter, Högtalarmusik.** Telefoner: Kontoret 42 70 — Banmäst. 53 30.

TRANÅS

**S. M. ANDERSSONS
MEK. VERKSTAD**

Säbyvägen 2. — Tel. 24 01

Utför mek. arbeten och reparationer. Rep. av tramp- och motorcyklar. Väl-sorterat lager av cyklar och delar ständigt i lager.

TUNGELSTA

BETALD ANNONSPLATS

UPSALA

EDER UNIFORM

KOSTYM eller KAPPA

blir som ny om den kemiskt

tvättas hos

AROS Färgeri & Kem. Tvätt.

St. Persgat. 9. — Tel. 39 22

VÄSTERÅS

AB VÄSTERÅS MÅLERIAFFÄR

Kopparbergsv. 27 — Tel. 751 och 1170

REKOMMENDERAS

Moderna och stiftulla TAPETER

ständigt på lager till billigaste priser.

VÄXJÖ

FOLKETS HUS

BAGERIETS

tillverkningar äro de BÄSTA

Tel. 14 55. Bäckgat. 13. Växjö.

ÖREBRO

Örebro Lump- & Skrotaffär

Magasin o. Kontor, Triangeln, Örebro

Tel. 130 43

Köper och säljer i parti och minut:
Järn- och Metallsrot samt Lump av
alla slag.

ÖRNSKÖLDSVIK
med omnejd

LUNDS

UR - GULD - OPTIK

SIGNE LUND

Storgatan 5 — Tel. 28 25.

J. OLSSONS SKOFABRIK

JÄRVED Tel. 400 22

Försäljer i parti: Skodon, Handskar o.

Sockor av egna tillverkningar.

ÖSTERSUND

Byggmästare **JOHAN ERIKSSON**

ÖSTERSUND

Bergsgatan 45 Telefon 25 63

Utför nybyggnader och reparationer

INFORDRA OFFERT

Hygien hand i hand
med **ekonomi...**

SIEVERT
TVÅL-AUTOMAT

GENOM en enkel tryckning tillför Sieverts tvål automat handen en bestämd kvantitet flytande tvål — se bilden. Portioneringsventilen är förkromad, tillförlitlig och läckagefri. I kombination med den nya flytande Cefyra-tvålen löser Sieverts tvål-automat Er "tvålfråga" på mest rationella sätt — bannlyser slöseri samtidigt som den främjar hygien och hushållning.

Säljes hos välsorterade järn- och färgaffärer.

A.B. Max Sievert

Lödlampfabriken SUNDBYBERG.

Tel. Stockholm 28 25 30.

BETALD
ANNONSPLATS

A. B. C.

Stiftelsens jultidningar
Julgåvan Julottan

Kr. 1:75

Kr. 1:25

Julkärven

50 öre

Rekvirera provblad och försäljningsvillkor genom bokhandeln eller från

Evangeliska Fosterlandsstiftelsens Bokförlag
STOCKHOLM 3.

De melodier folk frågar efter

finner Ni nu - som alltid - på

Sonora

— den svenska skivan.

Begär de senaste Sonora-supplementen. Finnas i alla musikaffärer.

